

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Józseftér 10,
hová minden küldemény
intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:
SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve... 8 frt
Fél évre..... 4 »
Negyedévre..... 2 »
Az »IFJUSÁG«-gal együtt
évente két forinttal drágább

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

A jelen szám tartalma:

Az »Egyenlőség« pöre. — Nemzeti gyász. — Mi volt nekünk Erzsébet királyné? Irta és elmondta: Dr. Blau Lajos. — Gyöngyszemek a talmudból és midrásból. Irta: Szabolcsi Miksa. — Teixeira. — Hírek. — Eszterka. (Szomorujáték.) Irta: Dr. Phillipson Lajos. — Hirdetések.

A mellékleten: Segits. (A »Hosanna«-imákból. Fordította: Roboz Andor. — Lombsátor Budapesten. Irta: Gerő Ödön. — Gróf Walsin. Irta: Aczél Endre. — Kóborlás Párisban. Irta: Hazai Hugó.

Naptár:

Vasárnap (1898. október 2.) 5659. Tisri, hó 16-ika. Szukósz-
ünnep 2. napja. Hétfő 17-ike. A 4 napigtartó Chólhammód
félünnepének első napja. Kedd 18-ika. Szerda 19-ike.
Csütörtök 20-ika. Péntek 21-ike. Hosano-Rabo-félünnep.
Délután otthagyják a sátrakat. Este beköszönt Semini-
Aczeresz ünnepe. Szombat Semini-Aczeresz napja. A
templomokban muszafelőtt mazkir. Este beköszönt Sim-
chasz-Tóra ünnepe. (Hetiszidra az ünnep hetén nincs.)

Az „Egyenlőség“ pöre.

(H. S.) Az »Egyenlőség«-nek megint egy kis pöre volt. Hirtelen jött, mint valami nyári zivatar és úgy ütött be, mint derült égből a villám. Az »Egyenlőség« három egymásutáni jul., aug. számáról, nevezetesen a f. é. 29, 30 és 31-ik számokról — egyelőre még többről nem volt szó — megállapította a budapesti főügyészség, hogy nem kevesebb, mint kilencz politikai cikk van bennük. Mivel pedig az »Egyenlőség«-nek kaucziója, mely politikai cikkek közlésére jogosítaná, nincs, ennél fogva az ügyészség vádat emelt a lap felelős szerkesztője és kiadója ellen, és mivel három számban jelentek meg az illető cikkek, három rendbeli sajtóvétség miatt kérte a 48 sajtótörvény alapján elítélni. A törvényszék szerkesztőnket — kihallgatás nélkül — vád alá helyezte és szept. hó 30-ikára végtárgyalást tűzött ki.

A dolog tehát nagyon hamar ment, úgy mint a karikacsapás és ha a törvény rideg parancsa folytán, mert formális jogsérelmet állapított meg a törvényszék, el is kellett itélni szerkesztőnket — ez az ítéletmondás s az igazság keresése olyan módon történt, hogy az csak dicsőségére szolgálhat az »Egyenlőség«-nek. A közzéadó ügyész, a védő, aki nem más volt mint Eötvös Károly, és a kir. törvényszék — az előzők a plaidoyerek során, az utóbbi az ítélet indokolásában szinte vetekedtek a dicséretben, melylyel az »Egyenlőség«-et elhalmozták. *Dicsérték írásait, intenczióit, hazafias, liberális czéljait, emberszeretetét, s a jókat, amit e lap tesz.* Ilyen vétkes még kevés állott a budapesti törvényszék előtt; de a törvény törvény; ítéletet kellett mondani...

A politikai cikk fogalma volt a tárgyalás vitás tétele. E körül mérköztek közzéadó, védő és törvényszék. A védő, Eötvös Károly, az ő párját kereső, finom elme-élével firtatta a határvonalat a politikai s más fajta ujság-cikkek között. Példákkal illusztrálta, hogy ugyanazon *tárgyu* cikk más befejezéssel lehet politikai, társadalmi, bölcselmi, történelmi, esztétikai. De meghatározását, melyet a törvény szelleméből fejtett ki, a közzéadó szüknek találta, s a törvényszék sem fogadta el egészében. A vitát a törvényes hatalom döntötte el s nem az a felfogás, mely jogosultabbnak látszott. A törvényszék értelmezése a politikai cikk fogalmát illetőleg olyan, hogy ha az általánossá válik és a judikaturában meggyökeresednék, Magyarországon kauczió nélküli, azaz pusztán csak társadalmi, szépirodalmi, felekezeti, gazdasági vagy más szaklap ezentul fönn sem állhatna.

A törekvés a sajtó ugynevezett megrendszabályozására tudvalevőleg megvan, belejutott a köztudatba is, s az olyan sajtónak, minőnek a mi lapunkat jellemezték a tárgyalás során, meg kell szenvednie a sajtó azon organumai miatt, melyek a létező rend fölforgatására törnek. Mig a törvényszék tanácskozott, maga a közzéadó is ilyen kijelentést tett, s ő maga tanácsolta, hogy tegyünk le a politikai kaucziót; különben nemes és szép hivatásunkat vagy nem teljesíthetjük, vagy minduntalan kénytelenek lesznek benne megakasztani. A létező viszonyok között magunk is gondoltunk erre s a lefolyt végtárgyalás csak megerősített bennünket abban a meggyőződésünkben, hogy lapot jót, hivatásának megfelelőt, a mai viszonyok között, mikor a felekezet s a társadalom minden osztályának érdeke nap mint nap nemcsak belföldi,

de külföldi törvényhozási aktusokkal találja magát szemben, — kauczió nélkül mindaddig nem lehet csinálni, míg a törvény kauczióhoz fűzi a politikai cikkirást.

Persze, a kauczió eltörlését sürgetni volna a legjobb; ám, mikor e sorok írója szünet közben ezt a megoldást ajánlotta, Eötvös Károly tréfásan ráduplázott: Hiszen csak ezt tegye! Magát is becsukják: ez már politizálás.

A politikai cikkirás ad absurdum vive, ilyen; de ma ilyen s így nem tehetünk mást, mint hogy *gondoskodunk arról, miképp az »Egyenlőség« számára a politikai cikkirás jogát az előirt kauczió megteremtésével és letétbe helyezésével megszerezzük.*

A mostani pörnek tehát messze érő hatása lesz az »Egyenlőség« életében, mert megadta a lökést arra, hogy, heti lapnak megmaradván, nyílt *politikai jelleget* öltön.

*

A politikai jelleg miatt pörbe fogott cikkek ezek voltak: A máglya jubileuma. Irta: *Palágyi Lajos*. — Dreyfuss és a zsidók. Irta: *Gerő Ödön*. — Európa öröksége Bismarck halála után. Irta: *Fleischmann Sándor dr.* — Kényes kérdés. Irta: *Szabolcsi Miksa*. — A rabbinusok akciója. Irta: *Szabolcsi Miksa*. — A zsidó az európai közmondásokban. *Jellinek Adolf* könyvéből. — A zsidó mint munkás, Soloveitsik könyvének ismeretése a Frankfurter Zeitung nyomán. E két utóbbit, valamint a politikainak ismert két hírt, »A spanyol hódítások« és »Az oroszok térfoglalása Palesztinban« címűeket *Haber Samu* fordította, *illetőleg írta.*

Az itt felsorolt kilencz közlemény közül *négyet* politikainak meg is állapított a törvényszék és érettük — mert két lapban jelentek meg — *két rendbeli sajtó vétségért* külön külön 20—20 frt és 5—5 frt mellékbüntetésre ítélte szerkesztőnket.

E négy közlemény a következő: Kényes kérdés, Dreyfuss és a zsidók, Európa öröksége Bismarck után és A spanyol hódítások.

*

Fél tizkor ült össze a bíróság. Elnök *Bakonyi Kálmán dr.*, szavazó bírák: *Makucz dr.* és *Agorasztó Péter dr.* voltak. A közvédat *Magyar István kir.* ügyész képviselte.

Néhány főnyi hallgatóság előtt indult meg a pör tárgyalása.

Miután elnök *Szabolcsi Miksát* nationaleja felől ki kérdezte, azt tudakolta az elnök, hogy miféle cikkek szoktak az »Egyenlőség«-ben megjelenni.

Társadalmi, felekezeti és szépirodalmi cikkek, mindig nemzeti, hazafias irányban és a humanizmus törekvéseit szolgálva — felelte a kérdező.

Azután az inkrimált cikkek fölolvására került a sor s a törvényszék fölolvató teremmé változott. A bírák, a jegyző: négyen olvasták a panaszolt 9 cikket, melyek szemmel láthatólag jó benyomást keltettek. A fölolvatók, kivéven a jegyzőt, akinek egy-két idézett német mondat elolvasása ugyancsak megfárasztotta a nyelvét, mint ilyenek is beválnának; szép öblös hangjukból, jó magyaros akcentusokból tudtuk csak meg, micsoda derék cikkekkel rött föl a főügyész az »Egyenlőség« büneiül. Hiszen ilyenek nélkül az »Egyenlőség« nem is volna —

»Egyenlőség«. Maga a vajda, már mint Eötvös Károly, akit Abbaziában (a kávéházban) csak így ismernek, makrancoskodó orrszíptetője mögül figyelemmel kiseri a lapban a fölolvatót. Helyenkint jegyezget egy nagy fehér iv papirosra. Azután hátra dől székében és úgy nézi mint vesződik elnök és jegyző A zsidó mint munkás és A zsidó az európai közmondásokban című igazi ártatlan közlemények olvasásával.

Már pedig a debreczeni kolbásznak is vége vagyon — gondolta magában és sunyi pislogással leste: mit is fog mondani a közvédlő ügyész?

Az pedig *Magyar István dr.*, névszerint, a fölolvató végeztével felállott és kijelentette, hogy »szépen, jól és helyesen irt a vádlott«, de formális bűncselekményt követett el, mert a 48-as sajtótörvény szükségesnek tartotta politikai kauczió nélkül politizált. Amikor pénzgáranzia nélkül politikai — bel- és külpolitikai — kérdéseket bírál, akkor vétséget követ el. Ezután egyenkint igyekezett kimutatni a panaszolt cikkek politikai jellegét és végül a sajtótörvény 30 és 31 §§-ai alapján 3 rendbeli sajtóvétségért kéri a vádlottat megbüntetni, de enyhítő körülménynek kéri betudni, hogy a *lap cikkei hazafiasak, liberálisak, humanus szellemben tartvák és a közérdeket híven szolgálják.*

Eötvös Károly: Komoly, férfias elszántsággal igyekezik szólni. A lap, melyet az ügyész politikai cikkek közzétételével vádol, 16 éve áll fenn és célja a magyarosodást meggyökereztetni, terjeszteni és a magyarság ügyét a magyar nemzeti fölfogás alapján zsidó templomban, iskolában, társadalomban előbbre vinni. Figyelemmel kísérte a lapot és legjobb meggyőződése szerint állithatja, hogy ezt a föladatot mindig a legjobban, leglelkiosmeretesebben teljesítette. A kifogásolt és politikaiaknak véleményezett cikkek is ezt a célt szolgálják.

De tévesen állítják ezeket a cikkeket politikaiaknak. Az inkrimált közlemények közül kettő nem is cikk, hanem csak ujdonság. A többi közleményre nézve ennyire nem megy a dolog érdemébe. De fölhívja a figyelmet arra, hogy minő nehéz megmondani, melyik cikk milyen minőségű, jellegű: politikai, társadalmi, történelmi, filozófiai, belletristákai-e?

A lap maga zsidó felekezeti és társadalmi, amint czime hirdeti. Mint ügyésznek nem; de mint védőnek két esete volt, amelyekben a cikkek politikai jellege felől kellett döntenet. Egyáltalán nagyon nehéz megállapítani, hol kezdődik valamely cikk politikai jellege. Például idézi Erzsébet királyné halálát. Erről minden és minden jellegű lap irt az országban. És nagyon sokat irtak. Hát az mind politikai cikk? Amely lap csak dicsőítette a királynét, az nem politizált; de amelyik törvényt sürgetett emlékének megörökítésére, már politikai cikket tett közzé; viszont a melyik a hatásokat mérlegeli, ám valamely akciókat nem sürget, az a cikk csak bölcselmi.

Ilyen az a cikk is, amely Bismarckkal foglalkozik. A cikkiró az ösmert politikusnak kulturális hatásait ragadta meg s mert Bismarck a zsidó felekezet társadalmi állására is kihatott, a zsidó felekezeti lapnak nemcsak joga, de kötelessége is volt vele foglalkozni.

A Dreyfusz-féle cikk hasonlóképpen bölcselmi irányu, aethikai tartalmu. A cikkiró nem politizál benne,

hanem az emberszeretet nevében és jogán mutatja ki a zsidóhittűek érdeklődését. E cikk a belletristikához is közelebb áll, mint a politikához.

Politikainak leginkább a »Kényes kérdés« című cikk tűnhet föl; de ez sem az, mert nem sürget törvényhozási akciót, vagy kormányhatósági intézkedést. Csak arra figyelmeztet, micsoda hátrányai lehetnek a bevándorlásnak.

A máglya jubileuma című cikkben politikai tendencia nincs; az bölcselmi, történelmi anyaggal dolgozik.

A rabbinusok akciója nem egyházpolitika, aminek az ügyész úr föltüntette, hanem a szervezett prozelitizmusról szól; a legszorosabb értelemben vett felekezeti cikk s ha ilyennek írására sincs joga a felekezeti lapnak, hát mit írjon?

Altalában nemes intenczióval, a felekezeti érdekek lelkes védelmében és liberális fölfogással íródtak a kifogásolt cikkek. Politikainak, mint kimutattam, egyik sem minősíthető. Politikai cikkeknek különben ma nem szabad elfogadnunk mást, mint amit az 1848-iki sajtótörvény keletkezésének idejében annak tartottak.

E szerint politikai cikk, ami közjoggal foglalkozik.

Ma egészen más az újságirodalom, mint volt 1848-ban s ma politikai cikkek lehetne tartani az olyan közleményeket, minők 1848-ban nem is léteztek. Itt van pl. a nagy szakirodalom. Ha pl. valaki a szesztermelésről ír s e közben az országgyűlés, a törvény intézkedéseit bírálja, hogy olvasói előtt a kérdést megvilágítsa — az még nem ír politikai cikket, habár törvényes intézkedéseket sürgetne is. Mert hiszen ellenkező esetben, ha valamely czipész lap megírná, hogy a subiezkészítő egyesület alapszabályait a miniszter miért nem hagyta jóvá — akkor ezt az írást is politikainak lehetne minősíteni.

Luccheniről is sokféleképpen lehet írni, de ha valaki ebből az alkalomból nemzetközi akciót sürget csak az politizál.

Ha a politikai cikk minősítést olyan könnyen vennők, mint itt megkísérlék, akkor a Szózatot sem volna szabad leközleni, sem azt hogy »Romlásnak indult haidan erős magyar« és nap mint nap a Budapesti szemléltől kezdve valamennyi társadalmi és szépirodalmi lapot meg kellene büntetni.

Mindezek mérlegelésével kéri védenczének, Szabolcsi Miksának fölmentését.

Magyar István közvádoló a »gyönyörrel hallgatott« védőbeszédre reflektálván kijelenti, hogy kettőjük között a cikkekre nézve csak a fölfogásbeli különbség forog fönn, az hogy a védő szűkebb körre szorítja a politikai cikk keretét, mint szóló. Ő ezt a szűkebb meghatározást el nem fogadhatja és ítéletet kér.

A közvádoló replikájára Eötvös védő nem kívánt válaszolni és Szabolcsi Miksának sem volt mondani valója.

Miután a törvényszék elnöke még megkérdezte Szabolcsi Miksát, hogy tudta-e, miképpen kauczió

nélkül politikai cikkeket közzétennie nem szabad s erre a kérdezett igenlően felelt — a törvényszék ítélelhozatal végett visszavonult.

Negyedórai tanácskozás után *Bakonyi* dr. elnök kihirdette az ítéletet.

E szerint a fent említett négy cikket a törvényszék politikai jellegűnek találta s mivel azok két számban jelentek meg, két rendbeli akaratelhatározás kifolyásaként, két cselekménynek véve őket, két rendbeli sajtóvétségben vétkesnek mondja ki Szabocsit 15 nap alatt kétszer 20 frt fő- és kétszer 5 frt mellékbüntetés megfizetésére, a költségek megtérítésére és az ítéletnek lapjában való közlésére kötelezi. Nem fizetés esetén a pénzbírság 6 napi fogházra változtatható.

Indokolásában azt mondja a törvényszék ítélete, hogy azt, hogy mi a politikai cikk *a mai viszonyok között nem lehet meghatározni*, hogy mi volt valamikor s mi ma a politikai cikk, az a körülményektől függ s az olvasás közben támadt impressziók legbiztosabb meghatározói jellegének. A védő meghatározását, hogy az a politikai cikk, mely az államhatalmat valamely ténykedésre, kezdésre, vagy abbahagyására szólítja — a törvényszék nem fogadhatta el, mert *politikai cikkek az is, a mely a közigazgatás és igazságszolgáltatás ténykedéseit bírálja*.

A büntetés megszabásánál enyhítő körülményül vette a törvényszék, hogy »a lap célja hazafias és emberszeretettől áthatott s hogy a lap jót tett és nem rosszat«; mindamellett *kénytelen volt a bíróság a vétkeséget megállapítani*, mert a lap a törvényszabta formális követelménynek eleget tenni elmulasztotta.

Az ítéletet a törvényszék Szabolcsi Miksa kérelmére kézbesíteti az időközben eltávozott védőnek is, a ki elvi jelentőségű felsőbb határozatot akar ez ügyből folyólag provokálni.

Nemzeti gyász.

Még mindig nem tudjuk mind közreadni azokat a tudósításokat, melyek beszámolnak arról a mélyreható nagy gyászról, melyet hitközségeinkben és intézményeinknél a királyné halála okozott. A gyász jellege újabb vonásokat az alább közlött tudósításokban is alig nyújt. Azt látjuk mindenikben, hogy egyértelműleg, minden néven nevezendő utasítás nélkül, csak tisztán szívük érzelmeit követve, a magyar zsidóság úgy áldoz a királyné emlékének, mintha édes szülőjét vesztette volna el. Emlékét pedig nemcsak örzi és megszenteli, mint a szülőét szokás, hanem kulturális és jótékony intézményeiben biztosít örök életet a királyné szellemének, szívének.

Intézményeket nevez nevérol, jótékony alapítványokat szentel emlékének.

A ma közölhető tudósítások, melyek ezt igazolják, ezek:

A **temesvári** hitközség királynénak elhunytá fölötti mély gyászának a szeptember 14-iki rendkívüli közgyűlésen adott kifejezést. *Sternthal* Salamon elnök megható beszéde után elhatározták, hogy a hitközség mély gyászát jegyzőkönyvileg megörökíti, a király elé részvétfeliratot terjeszt, szeptember 20-án délelőtt 11 órakor gyászistentiszteletet tart, melyhez az összes hatóságok

meghivatnak és az összes tanintézetek igazgatóságai felkértek, hogy az izraelita vallású tanuló-ifjúságnak tanárok vezetése alatti megjelenéséről gondoskodjanak, a gyászistentisztelet során a főrabbi lélek-mécset gyújt és 30 napon át a templom és községházán ott hagyják a gyászlobogót. Az emelendő emlékszobor költségeihez a hitközség hozzájárul, a királynő emlékére 2000 koronás alapítványt létesít, melynek kamatai minden év szeptember 10 ik napján, *felekezeti különbség nélkül*, szegények között fogják kiosztani.

A *gyászistentisztelet* m. kedden, az ez alkalomra egészen fekete posztóval bevont belvárosi templomban ment végbe az összes hatóságok küldöttségeinek és igen számos katonai főtisztnak, valamint az összes tanintézetek tanuló-ifjúságának jelenlétében, mely utóbbi az intézeti igazgatók és tanári karok vezetése alatt gyászlobogókkal vonult be a templomba. *Löwy* Mór dr. főrabbi ez alkalommal fölülte hatásos gyászbeszédet tartott.

A budai hitközség gyászba borított templomában szeptember hó 22-én áldozott a királynő emlékének. A gyászoló istenháza megtelt az I. és II. kerület előjáróival, képviselőivel, ker. választmányi tagjaival és természetesen a hitközség és intézményei képviselőivel. *Weisz* Ede főkantor éneke karkisérettel nyitotta meg az istentiszteletet, ezt követte *Goldberg* Rafael dr. főrabbi pompás gyászbeszéde, a mely megkönyeztette a szónok kis és nagy, kemény és puhaszívü hallgatóit. Utána imát mondott a pap. Majd megint a főkantor mondta el az Él molé rachmim-ot.

Kapuvárott a hitközség szeptember 20-án tartotta meg Erzsébet királynéért a gyászünnepélyt. A város előkelőségei, hatóságai mind jelen voltak a templomban, továbbá *Berg* Gusztáv báró, a polg. isk. és az izr. iskolai tantszabvány és növendékek. A megható gyászbeszédet *Rosenberg* Mayer rabbi mondotta. A beszéd végén imát mondott a rabbi a királyné lelkiüdvéért és a királyért, végre a kántor elénekelte az Él-molé rachmim-ot.

A nagy-becskerekeli hitközség f. hó 21-ikén tartotta meg királynéért a gyászistentiszteletet, a melyen résztvettek *Rónay* Jenő főispán felesége vezetése alatt a város gyászruhás nőközönsége, továbbá *Rónay* Jenő főispán és *Bethlen* Miklós gr. vezetése alatt a megye, *Duba* László táblabíróval a bíróságok, *Grandjean* József polgármesterrel a város tisztikara, a felekezetek, a hatóságok, a négyesületek stb. Az istentiszteletet *Lewin* főkantor zsoldáréneke nyitotta meg. Ezt *Klein* Mór dr. főrabbi-nak mindenkit könyekig megható, gyönyörű gyászbeszéde követte.

A fogarasi hitközség szept. hó 28-án királynéknak elhunytá alkalmából gyászistentiszteletet tartott feketével díszített templomában, a hol megjelentek az alispán vezetése alatt megyei tisztviselők, a m. kir. állam-uradalom igazgató vezetése mellett az összes uradalmi tisztviselők, a közös hadseregbeli és m. kir. honvédség magasabbrangú tisztjei az őrnagy vezetése alatt, továbbá az ág. hitv., ev. ref. és görög kath. papság, a város előjárósága, a m. kir. állami polgári, felső keresk. és gimnáziumi izr. növendékei tanáraik vezetése alatt. *Rosengarten* József főkantor zsoldáréneke után *Jordan* Sándor dr. főrabbi gyönyörűen vonatkozattatta a három ünnepet, rós-hasonó, jóm-kippur, szukoth, megdicsőült királynéknak végzetes sorsával. A könyekig megindító beszéd után *Jordan* Sándor dr. főrabbi gyász-misést mondott az egész gyászévben kadis-imát mond a királynéért. Végül a főkantor az »Él-molé rachmim« és »hanoszen tesuo«-t énekelte.

A vasvári Congr. izr. hitközség a folyó hó 14-iki rendkívüli gyűlése határozatából f. hó 20-án tartotta meg gyász isteni tisztelőt, melyen a helyi hatóságok és az

izr. nőgyűlés is képviselve voltak. A feketével bevont templomban az iskolás gyermekek és az ifjúsági kör gyászfátyolos lobogókkal jelentek meg. Az énekrészek után *Berger* Lipót rabbi fohászt mondott a frigy-szekrány előtt, *Pollák* Károly tanító pedig szép emlékbeszéddel áldozott a királyné emlékének. Ezt *Kohn* Adolf kántor héber imája, majd magyar énekek követték. A község rabbija 30 napig kadis-imát mond a nemzet nagy halottjáért.

A nagykikindai hitközség szept. 22-én tartotta meg Erzsébet királynéért gyászistentiszteletét. A fekete drapériákkal majdnem teljesen bevont imaházban a városi hatóságok, bíróságok, tisztikar is megjelentek. Az istentiszteletet *Günz* kántor kezdte el a XVI. zsoldárral, azután *Rosenstein* Mór dr. főrabbi magas szárnyalású beszédet mondott. A beszéd végeztével újra felhangzott a gyászdal.

Az egri izr. hitközség szept. hó 22-én gyászünnepélyt rendezett Erzsébet királyné lelkiüdvéért. A templom fekete drapériákkal volt bevontva és zsufolásig megtelt intelligens közönséggel, melynek sorában ott voltak a város és megye notabilitásai. A bevezető gyászének után, melyet *Krausz* és *Littauer* kántorok adtak elő, dr. *Schwartz* Miksa rabbi nagy hatású beszédben ecsetelte a megrázó tragédiát. Ezután *Littauer* Márk kántor a nyitott frigy-láda előtt az Él-molé rachmim-ot reczitálta. — Ugyancsak szept. 22-ikén gyászünnepélyt tartottak a felekezeti iskolában is, a hol a nemzeti gyászról *Lakner* Mór igazgató emlékezett meg.

A gyöngyösi status quo hitközség templomában szeptember hó 19-én hétfőn délután 3 órakor volt a gyászistentisztelet megboldogult felséges királynéknak lelkiüdvéért. A templom, mely kívül-belül fekete drapériákkal volt behuzva, zsufolásig megtelt gyászoló közönséggel. Közte ott volt a város tanácsa, a képviselő-testület, bíróságok, közhivatalok képviselői. Testületileg jelentek meg a nőgyűlések, a 48-as honvédegyesület. A főkantor és énekkara egy alkalmi zsoldárénekekkel nyitotta meg a gyászünnepélyt, mely után a főkantor mondott imát. Az ima után *Feigl* L. H. főrabbi királynéknak emlékéért imával kezdte meg gyászbeszédét, melyben jóságos királyunk fájdalmát ecsetelte. A remek gyászbeszéd elhangzása után a főkantor és énekkara záróéneke következett.

Az óbecsei chevra-kadisa f. é. szeptember 22-én tartott választmányi ülésen adózott a királyné emlékének s elhatározta, hogy a királyné emlékének jegyzőkönyvileg megörökíti, hogy 30 napon át mécses gyujtat és Kadis-imát végeztet, a felállítandó szoborra 50 koronát ad, az az egyesület tőkéjéből ezentul 200 koronát Erzsébet-alap cím alatt fog kezelni, melynek kamatait minden tanév végén egy oly szegénysorsu, az izr. iskolát látogató tanulóknak fogja odaitélni, a ki a magyar nyelvben a legszébb eredményt mutatja fel.

A baranya-mágócsi hitközség Erzsébet királynéknak elhunytá alkalmából *Honig* Dávid elnöklete alatt gyűlést tartott, melyen elhatározta, hogy fájdalmának jegyzőkönyvileg ad kifejezést; templomán a gyászlobogót harmincz napig künn hagyja, a lélek-mécset 8 napon át égetteti. A gyászistentisztelet szept. hó 24-én volt, melyen a fekete posztóval teljesen bevont templomban a polg. községi előjáróságon kívül megjelentek az egyesületek és testületek. A gyászbeszédet *Lebovits* József főrabbi mondotta mely és marandó hatással, *Lebovits* főrabbit istentisztelet után *Tamásiba* vitték, hol szintén ő tartotta a gyászbeszédet. A somogy-szilli izr. hitközség is őt hívta meg, hogy a rendezendő gyászistentisztelet szónoka legyen.

A szt.-gróti hitközség a megdicsőült királyné lelkiüdvéért a fekete posztóval és gyászfátyollal bevont templomban, hol a hatóságok is jelen voltak, f. hó 21-én requiemet tartott. »Ha isten elszólítja kedveseinket« című gyászdallal kezdték az ünnepélyt. Ezután *Grünstein* D. kántor elrecitálta a 90. zsoltárt. Majd *Hirtenstein* Adolf rabbi hazafias emlékbeszédet mondott s imát a nyitott frigyláda előtt. Erre a kántor az »El mole rachamim« imát mondta. A rabbi meggyújtotta a halotti mécses s Kadist mondott. Végül pedig a gyermekek gyászdalt énekeltek.

A battonyai izr. hitközség a királyné elhalálása alkalmából szept. hó 21-ikén gyászünnepélyt tartott, melyen *Rosenberg* Sándor dr. aradi főrabbi a nyitott frigszekrény előtt megható imát mondott. Majd gyönyörű hasonlatokból álló emlékbeszédével könnyekig megindította a nagyszámú egybegyűlt közönséget, melynek soraiban az összes hivatalok s testületek képviselve voltak. A gyászeset alkalmából *Geller* Ferencz elnöklete alatt tartott hitk. ülésen elhatározták, hogy minden mazkir napon az El mole rachamimot elmondadják a királynéért.

Az aszódi hitközség szept. hó 21-ikén délután 4 órakor a feketére bevont templomban ünnepélyes gyászistentiszteletet rendezett a boldogult királyné lelkiüdvéért. A hitközség tagjain kívül a kerületből is számosan jöttek el és jelenvoltak a helybeli hatóságok és több testület képviselői is. A gyászistentiszteleten a 49. zsoltár elénekzése után *Schreiber* József ker. rabbi megható gyászbeszédet mondott, amit az El molarachamim ima elmondása, a 16. zsoltár elénekzése és a rabbi által mondott Kadis ima követett.

A kalocsai hitközség és a Chevra-Kadisa szept. hó 20-án gyászünnepélyt rendezett Erzsébet királyné emlékezetére. *Schwebel* Mór rabbi megható szép beszédet és imát mondott a királyné lelkiüdvéért, mely a jelenvolt nagy közönséget könnyekig meghatotta. Megelőzőleg az izr. iskola tartott gyászünnepélyt, hol *Goldstein* Jakab igazgató tanító ismertette a gyászos esetet. A hitközség elhatározta, hogy a megdicsőült királyné lelki üdvéért templomában a Kadis imát 30 napon át elmondattja és hogy halotti mécses gyujt.

Duna-földváron a hitközség szept. hó 19-én tartotta meg királyasszonyunkért a gyászistentiszteletet a feketével egészen bevont templomban, hol a chevra-kadisa határozatából 30 napig ég a lélekmécs. Az istentiszteleten részt vett a város képviselete annak élén *Rátkay* László képviselővel. Az El-móle-rachamim és magyar halotti énekkel kezdődött az istentisztelet. A gyászbeszédet *Partos* Sámuel dr. rabbi mondta oly hatással, hogy a hallgatóság közül sokat könnyekre fakasztott.

Az ujkécskei hitközség a királynéért való gyászistentiszteletet f. é. szeptember 22-én d. u. 4 órakor tartotta meg. *Schwarz* Ignác h. rabbi megható beszédben ismertette a nagy veszteséget, melyet a magyar nemzet Erzsébet királyné halálával szenved. Az imaház belseje egészen feketével volt bevonva.

A buttyini hitközség szept. 26-án emlékezett meg megboldogult királynénk lelkiüdvéről. Az ez alkalommal rendezett istentiszteleten a kántor a 103. zsoltárt énekelte, ennek bevégezte után *Deutsch* Lázár rabbi az irástartó előtt imát mondott, azután a kántor a 16. zsoltárt recitálta, mit a rabbi tartalmas emlékbeszéde, az El-molé rachamim és Kadis imája követett.

A kisczelli hitközség szept. 28-ikán tartott megdicsőült Erzsébet királyné emlékére gyászistentiszteletet, mely alkalommal *Weiszkopf* Arthur dr., a szeminárium

hallgatója méltatta a nemzeti gyászt. Tudósítónk egyuttal azt is elpanaszolja, hogy bár köteles előzékenységgel külön meghívókkal tisztelte meg a hitközség, ugy a többi felekezetek képviselőit, mint az egyes hatósági közegeket, azok a gyászistentiszteleten nem jelentek meg.

A hercegfalvi hitközség szept. hó 21-én gyászistentiszteletet rendezett Erzsébet királyné emlékére, melyen *Gebauer* Izor katolikus plébánossal élén, nagy keresztény közönség is megjelent. A gyászbeszédet *Löwy* Gusztáv dr. végzett fiatal rabbi tartotta, könyekre indítva az egész hallgatóságot.

A buziási izr. hitközség f. hó 22-én tartott gyászistentisztelettel vette ki a nemzet gyászából reá jutó részt. A feketével díszített templomban a hitközség kerületbeli tagjainak is élénk részvétele, valamint a helybeli hatóságok jelenléte mellett folyt le a megindító gyászünnep. A 14., 49. zsoltárok elmondása után *Steiner* Adolf rabbiszivhez szólóan emlékezett meg a királynéről. Az El-mole rachamim imával befejezték a gyászünnepélyt a templomban, a hol a királynéért lélekmécseseket égtek.

A bajai hitközség a nemzeti gyász alkalmából elhatározta, hogy szept. hó 22-ikén ünnepélyes közgyűlést tart, ő felségéhez részvétáviratot intéz, szept. 29-ikén gyászistentiszteletet és iskolában gyászünnepélyt tartat, 500 koronás Erzsébetalapítványt létesít, harmincz napig kadist mondat, fél évig szombatokint a nyitott frigszekrény előtt imát mondat a királynéért. — A templomban szept. hó 29-én tartották meg a királyné lelkiüdvéért a gyászistentiszteletet. *Berger* Salamon főkántor megható szép éneke után a gyászbeszédet a hatvani fiatal rabbi, *Adler* Vilmos dr. mondotta, ékes szólásával mélyen megindítván a nagyszámú gyászoló közönséget. Délután 4 órakor a hitk. iskolában volt gyászünnepély, melyen *Erdős* Jakab igazgató emlékezett meg megdicsőült királyasszonyunkról. Az iskolai énekgyászdalokat énekelte, melyeket *Berger* főkántor tanított be. Ugy a gyászistentiszteleten, mint az iskolai ünnepélyen jelen voltak a városban levő polgári és katonai hatóságok, valamint minden egyesület és egyéb intézmény testületileg volt képviselve.

Az eperjesi izr. hitközség előjárósága Erzsébet királyné elhunytá alkalmából, *Propper* Adolf dr. hitközségi elnök vezetése alatt, szeptember hó 14-én tartott ülésében egyhangulag a következőket határozta: Felkéri a főispánt, hogy részvétét a vallásos és közoktatásügyi minisztérium útján a legmagasabb trón elé juttassa, a hitközség templomán és iskoláján egy hónapig gyászlobogót tart kitűzve, a megyei és városi hatóságok, valamint a hitfelekezetek által rendezendő gyászünnepélyeken magát küldöttség által képviselteti, a templomban gyászistentiszteletet tart, melyhez a hatóságokat és felekezeteket meghívja és templomában a királyné emlékére harmincz napi tartamra lélekmécses gyujtat, a királyné felállítandó szobrára, az előjáróság által annak idején meghatározandó összeggel hozzájárul.

Az eperjesi hitközség a királynéért 22-ikén gyászistentiszteletet tartott, melyen ott volt a vármegyei tisztikar a fő- és alispánnal élén, továbbá megjelent az ott állomásozó gyalog- és tüzérezred, valamint a honvédezzred tisztikara. A városi hatóság képviselőiben megjelent a polgármester, a főjegyző és a tanácsnok. Az izr. és sárosvármegyei protestáns nőegylete gyászba öltözve in corpore megjelent. Az ág. ev. hitközséget *Draskóczy* Lajos lelkész és az elnökség képviselte. A collegium és a kath. főgymnasium részéről megjelent az egész tanári kar. Azonkívül Sárosvármegye kitünőségei vallaskülönség nélkül eljöttek. A templom belseje és

portálja fekete posztódraperiakkal volt díszítve. Egy alkalmi zsoltár recitálása után *Austerlitz* Mayer dr. főrabbi mély hatást keltő gyászbeszédet tartott. Azután következett az *Él molé rachamim* ima, mivel a meghatározó gyászünnepe véget ért. Az eperjesi izr. nőegylet választmányja szeptember hó 18-án tartott rendkívüli ülésén egyhangulag elhatározta, hogy Erzsébet királyné nevére 1000 koronás alapítványt tesz, melynek kamatai a királyné halálnapján szegények közt lesznek kiosztandók.

Szatmárt a st. quo hitközség imahelyiségében szept. hó 15-én áldozott a királyné emlékének. A gyászbeszédet *Fürth*, nagykárolyi főrabbi mondotta mély hatással. A gyászistentiszteleten a hatóságok és felekezetek képviselői jelen voltak.

A **nagykárolyi** st. quo hitközség szept. hó 15-én emlékezett meg a királyné elhunytáról. A gyászba öltöztetett templomot megtöltötték a vmegyei, városi, pénzügyigazgatási küldöttségek s az egész hitközség apraja, nagyja. A nők és iskolás gyermekek fekete gyászruhát öltöttek. *Fürth* Ferencz főrabbi által hévvel elmondott szónoklat hatása alatt alig maradt száraz szem. Az ünnepélyt *Kofler* Ignácz kántor *Él-molé-rachminja* fejezte be. — A *Chevra-Kadisa* Erzsébet királyné lelkiüdvéért 30 napig gyászmécsesét éget hivatalos helyiségében.

A **tapolezai** hitközség és izr. nőegylet rendkívüli közgyűlésen és jegyzőkönyvileg adott kifejezést a királyné elhunytá fölé való fájdalomnak. Szept. 21-én rekviem volt a zsidó templomban a hatóságok, testületek és nagy közönség jelenlétében. Gyászbeszédet *Singer* Bernát dr. főrabbi olyan meghatóan mondott, hogy a legedzettebb és legkeményebb szívű ember is könyezett. A prédikáció előtt és utána *Grünberger* főkántor énekeket. Érdekes még, hogy míg a fekete posztóval bevont és drapírozott zsinagógában a rekviem tartott, a kath. templomban a harangok zúgtak.

A **jászberényi** hitközség szeptember 19-én tartott gyászistentiszteletet. Megjelentek az összes polgári és katonai hatóságok, a különböző lelkészek, s az iskolák. Az istentiszteletet *Herbst* Lipót kántor héber imája nyitotta meg, azután *Büchler* Áron főrabbi meghatóan ecsetelte a nagy veszteséget s a nyitott frigszekrény előtt gyászimát mondott. Erre a kántor magyar gyászdalt énekelt, majd a rabbi a kántorral és segédkántorral zsoltárokat mondott, végül a kántor az *Él molé rachmim* s a kadist adta elő. Az előjáróság rendeletéből a templomban a gyászjelek és a lobogó, az iskolán is, 30 napig marad, a királyné lelki üdvösségeért a kadis imát mondják.

Törökszentmiklóson a nemzeti gyász alkalmából szept. 20-ikán a hitközség választmányja, a *Chevra-Kadisa* választmányával együttes ülést tartott, a melyen *Bányász* Mór hitk. elnök megindultan ecsetelte a gyászt, mely hazánkat érte. Indítványára azután elhatározták, hogy fájdalomuknak jegyzőkönyvben adnak kifejezést. A királyhoz részvétfeliratot intéznek, a királyné lelki üdvéért a templomban 30 napon át, valamint a halálozás fordulóján napján örök időig emlékmécses gyujtanak és kadis imát mondatnak, 22-én gyászistentiszteletet tartanak. Az Erzsébet szoborra úgy a hitközség, valamint a *Chevra-Kadisa* 25—25 koronát ad. Az izr. iskolaszék szept. 14-én tartott gyűlésen elhatározta, hogy iskolai gyászünnepeket tart és »Erzsébet emlékalapítvány« néven, minden évben két ernyedetlen szorgalmu szegény iskolás gyermeknek 10—10 korona ösztöndíjat oszt ki. Az izr. felolvasó egyesület a szoborra 20 koronát szavazott meg.

(Jövő számunkban folytatjuk.)

Mi volt nekünk Erzsébet királyné?

Zsidó templomokban most elhangzott, egyik legszebb gyászbeszédet közlünk itt a gyászistentiszteletnél jelen volt előkelő közönség, köztük az Izraeliták országos irodájának vezető férfiai — fölkérésére. A magas színvonalu, tartalmára és formájára nézve annyi szépséggel ékeskedő gyászbeszédet dr. **Blau Lajos** rabbi, az orsz. magyar rabbiképző intézet tudós talmudtanára mondotta a szeminárium templomában. A beszéd ez:

כי הנה השך יכסה ארץ וערפל לאמים

(Ezs. 60, 1)

»Ime, sötétség borítja a földet és felhő a nemzeteket, mert villámként sujtott le a szerencsétlenség, elragadva a legdrágább életet, megdöbbenést keltve az emberiség lelkében, szomorúságot a népek szívében, mérhetetlen gyászt borítva királyunkra és nemzetünkre. Egy fájdalom nyilallik át a hazán, átviharozva áldott rónáinkat és magas bérczeinket, megremegtetve a paloták és kunyhók lakóit: Erzsébet királynénk nincs többé. Messze idegenben, hol az Isten alkotta fenséges természetben gyógyító balzsamot kereset megtört szívére, távol felséges hitvesétől és szerető gyermekeitől, távol hódoló népeitől, távol hű magyarjaitól, távol mindazoktól, kikért szíve dobogott, lepte meg imádott Nagyasszonyunkat a kegyetlen halál. És beteljesedett a próféta szava:

ובא עליך רעה לא תדעי שהרה ותפל עליך הוה לא תוכלי

כפרה ותבא עליך פתאם שואה לא תדעי

»És reád száll a szerencsétlenség, melyről nem tudod, honnan tör elő, és reád sujt a csapás, melyet nem engesztelhetsz, és reád tör hirtelenül a romlás, melyről nem tudtál« (Ezs. 47, 11.) Hirtelenül, mint a reggeli felhő, tünt el dicső királynénk és nagy mint a tenger a mi fájdalomunk. Hasztalan keresünk az emberiség multjában, nem találjuk e vak végzet hasonmását évezredek történetekben. »Nem hitték volna a föld királyai és összes lakói« (Siralm.). A szörnyű valóság borzalommal tölti el a szíveket és a népek millióinak szemében gyászköny ül: a magyar nemzet együtt zokog királyával, siratja védőasszonyát. És Izrael, a magyar nemzet hű fia, a szenvedések népe, átérzi a király és nemzet fájdalmát, megrezdül szívének minden hurja és lelke gyászba borul. És iskolánk, az országos rabbiképzőintézet, Izrael ősi tanainak ápolója és hirdetője, dicső királyunk nagylelkűségének és a győzelmes magyar nemzeti szellemnek egyik alapítása, híven osztozik a király és nemzet mérhetetlen fájdalmában. Hol keressünk irt sebünkre, hol találunk vigaszt gyászunkra? A sötétség közepette, mely körülünk terjeng, legyen világító, szövétnekünk most is, mint mindig, jámbor királyunk, ki a Jób hír hallatára enyhülést és megnyugvást keresett Jób végső gondolatában: ez az Isten kifürkészhetetlen akarata. »כי המלך במה ברה« (Zsoltár 21, 8) »Mert a király bizik az Örökkévalóban és nem ingott meg hite a Mindenható kegyelmében.« Zugolódás nélkül az isteni gondviselés ellen fogadta felséges Urunk a legkegyetlenebb csapást, mely szívét érte. Induljunk mi is e messzefénylő példán és látván dicsően uralkodó királyunk sok szenvedését, gondoljunk fájdalomunkban bölcsesink szavaira: »kit Isten kedvel, megpróbálja szenvedésekkel« (Berákhóth 5 a). Egyenesítsen fel bennünket az a büszke tudat, hogy az a tündöklő erényű nő, kinek fényes életpályája oly megrendítően szakadt meg, a mi királynénk volt. Hadd vonuljon el e ragyogó élet a kegyelet ez órájában; lelki szemeink előtt, vésődjék be mélyen emlékünkhöz mindaz, a mi maradandó volt benne, a mi nemzeti kincsünk tszáll nemzedékről nemzedékre, buzdítván a jóra és

nemesre a késő utódokat, hogy áldjuk és áldják Nagyaszonnyunkat még haló porában is.

I.

A sötét jelenből virágos tájra száll velünk a képzelet, megdicsőült királynénk ifju korába, midőn felséges uralkodónk, szive sugallatát követve, trónjára emelte a szépséges Erzsébet hercegnőt. **יִתְאוּ הַמֶּלֶךְ יִפִּיךְ** »A király bájjaid után epekedett« (Zs. 45, 12). Érdeknélküli, szerelmi frigy kötötte össze a felséges uralkodó párt és Erzsébet királyné mindenha mintája volt a hű és odaadó hitvesnek, ki szeretettel vette körül felséges férjét, megosztva minden örömét és bánatát. **אִשֶׁת הָיִל עִמָּרְתָּ בַעֲלָהּ** »derék nő volt, férjének koronája.« A szeretet, mely a trónra emelte töltötte el egész valóját, a szeretet sugárzott ki lényéből, a szeretet vezérelte élete utjain, míg szive utolsót dobant. Érző hő szive, melyet a Habsburgok ősi trónjának daliás ifju birtokosa szerelemre lobbantott, nem vált hűvösebbre a trón szédítő magaslatain: szerető hitves, szerető anya, szerető jóságos asszony maradt. A fejedelmi nemes alakban fejedelmi nemes szív dobogott. Élete minden szakában, a fájdalmas megpróbáltatások közepette, melyekkel az isteni végzet szeretett uralkodó családunkat meglátogatta, hű és odaadó hitvestárs volt. Gyermekének hű anyja, férjének hű felesége. Mint a legegyszerűbb polgárnő ápolta gyermekeit, vigasztalta hitvesét. Midőn a trónt lesújtotta a trónörökös életének kioltása, megtört anyai szíven ember feletti erővel győzedelmeskedett és Ő, ki hasztalanul keresett vigasztalást mérhetetlen gyászára, vigasztalójává lett a lesújtott atyának.

Világhatalmú trón osztályosa volt, de a hatalom osztályosa lenni nem vágyakozott; hatalmas uralkodónó volt, de uralkodásra nem törekedett. Midőn először szolt belé az országlás ügyeibe **פִּיה פָּתְחָהּ בַּחֲכָמָה וְתוֹרַת חֵסֶד עַל לִשְׁוֹנָה** (Példabeszédek 3, 20) »Ajkait bölcs szóra nyitotta meg, a szeretet tana lebegett nyelvén.« Szeretettel hirdetett a félreismeret, eltiprott magyar nemzet irányában. És a magyar nép finom ösztönével megérezte, hogy az ifju, szépségben ragyogó császárné a magyar nemzetel rokonlélek: egyenes, nyílt, türelmes, nagylelkű. Határtalan lelkesedés szállta meg népünket, midőn a felséges asszony négy évtized előtt először lépett magyar földre. **הַעַם הַחֲרָבִים בַּחֶשֶׁד רָאוּ אֹר גָּדוֹל יֵשְׁבֵי בְּאַרְצָם צִלְמוֹת אֹר** »A nép, mely sötétségben bolyongott, hatalmas lényugárt pillantott meg, a halottas árnyékkország lakóira világosság derült.« (Ézs. 9, 1.) A felséges nap verőfényvel ragyogta be országunkat, melege leolvasztotta a jégkérget a szivekről, sugarai bevilágítottak a börtönbe, a hazafiak börtöneibe. A felséges asszony nyomaiban áldás és szeretet kelt és valóra vált róla a prófétai ige:

וְאַצִּיךְ וְאַתְנֶךָ לְבְרִית עִם לְחָקִים אֲרִיץ לְהַנְחִיל נַחֲלוֹת שְׂמֵמוֹת לְאֹמֵר לְאֹסְרוֹרִים צִאוּ לְאִשֶׁר בַּחֶשֶׁד הִגְלוּ. (Ézs. 49, 9)

»És megőriztelek és adtalak téged a nép frigyévé, hogy támaszd fel az országot, hogy add vissza az elpusztult örökségeket, hogy mondd a foglyoknak: menjetek ki, a sötétségben levőknek: mutatkozzatok.« Tudjátok mindnyájan, hogy megdicsőült királyasszonnyunk mindenha és mindenhol szeretetével boldogította a magyart, barátságával tüntette ki nagyjait és buzgólkodott, hogy király és nemzet a haza és trón üdvére békejobbot nyújtson egymásnak. **בְּזִכּוֹת נָשִׁים צְדָקָנוֹת נִגְאָלוּ אֲבוֹתֵנוּ** »Az igazságos jámbor nő érdemei folytán váltattak meg őseink.« Büszkén viselte a magyar koronát, melyet

a nemzet forró lelkesedéssel tett fejére. Erzsébet királyasszony hű maradt önmagához, szive melegével árasztotta el országunkat és népünket, osztozkodva minden örömeiben és bánatában: könyezett a haza bölcsének ravatalánál, örvendezett a nemzet ezeréves ünnepén. Évszázadok óta nem ült a felséges Habsburg ház trónján nő, ki nemzetünket annyira ismerte és szívébe zárta volna, mint elhunyt nagyaszonnyunk, ki saját nemes jellemvonásait látta a nemzetben kidomborodni.

Élt, szeretett, szenvedett és élete és szeretete a szenvedőké volt. Élte derüs napjaiban is, mielőtt örök gyász borult szívére, mielőtt még bujdosóvá vált, hogy meneküljön önmaga elől, a szenvedőkkel érezett. A magyar nemzet szenvedése indította meg először és a szenvedő költők voltak kísérői utolsó leheletéig. Értette a lángész művét, érezte a költő dalát. És hol vannak költők, kik annyi szenvedésről tudnának dalolni, mint Izraél költői? Juda Halévi bánatos lantja fogta meg királyasszonnyunk érző lelkét, siró kobzából kicsalt fájdalmas hangok rezdültek meg királyasszonnyunk szívének nemes húrjain. Az álmódzó, tételődő spanyol zsidó költőben, kinek héber verseiből a középkori zsidóság ezer szenvedése sir ki, kinek gyászdalaiban az ártatlanul üldözöttek szivetrázó fájdalma zokog, — Erzsébet királyné rokon lélekre ismert. A szenvedések nem ismernek rangot, egyenlőkké tesznek bennünket, biztosabban, mint a halál: Jakob férgének költő királya gyönyörködtette, fel-emelte, vigasztalta a Habsburgok világgraszoló trónján ülő költői királynőt. Juda Halévi elhagyta hazáját, hogy a szent földön, Czióban, találjon enyhülést zaklatott szívére. Leborult a szent templom rom falánál, fohász-kodott és egy vad arabs lovának patkói alatt lehelte ki bánatos lelkét. Ő minden ismétlődik a földön.

És elmúlt a középkor és jött az ujkor és 700 évvel Juda Halévi után modern költő adott hangot az emberi jogokért küzdő zsidóság szenvedéseinek. Szava nemcsak sirt, hanem villámlott is: német volt és századunk gyermeke. Ismeritek mindnyájan nevét és életét, alkotásait és tévedéseit. Szíven és énekelt Erzsébet királynő kedvelt költője. S midőn a költő szobra hazátlanul bolyong és helyet nem talál, mert a költő zsidó származású volt s lángszavával a zsidók emberi jogaiért, sikra is szállt, akkor Erzsébet királyné az elfogulatlanság, az emberszeretet és a gyengéd hála világtörténeti példáját adta: kastélya kertjében állítva emléket a vak gyűlölettől emlékében is üldözött költőnek.

Nemes lelkéhez, mint a magyar nemzet lelkéhez, nem férközött előítélet, nemtelen gyűlölet; élete számos megnyilatkozása mutatja, hogy ősi vallásunk és hivei egyenjogúak voltak az Ő tiszta szívében.

עַל אֱלֹהֵי אֲנִי בּוֹכִיהַ עֵינַי יוֹרְדָה מֵיַם (Siralmak 1, 16)

Ezért forró könnyeket hullat Izraél felekezete, a szeretet ősi és örök hirdetője, Erzsébet királynénak a nemtelen gyűlölet okozta elhunytán; csodálattal adózik nemes emlékének és történetében fényes lapot szentel emberszerető életének.

Hol vagy? hová lól, dicső asszony! ?
Nemtő, ki köztünk lakozék!
Mit vétettünk, hogy elszakasszon
Haragjában tőlünk az ég? (Tompa.)

De Te nem tüntél el, dicső mintaképe a hitvesnek, az anyának, a szeretetnek, a nőiességnek, emléked élni fog, míg e földön magyar szív dobog. Eljegyezted magadnak örökre a magyar nemzetet. Eljegyezted igazsággal és joggal, eljegyezted szeretettel és kegyelemmel, eljegyezted törhetetlen hűséggel.

II.

Forró fohásznak száll az ég felé. Ó kegyelmes Isten, ki a mennyekben lakozol, fogadd kegyelemmel Erzsébet szeretelt jó királynénkat, kinek lelke felszállt hozzád. Vedd dicsőséged szárnyai alá, jutalmazd gazdag érdemeiért, súlyos földi szenvedéseiért, adj neki mennyei nyugodalmat és gyönyörűséget jámboraid között.

O mennyei atyánk, királyok királya, ki életet adsz és halált, ki lesújtasz és felemelsz (I. Sám. 2, 6. v.), ki sebeket ütsz és gyógyítasz, a legfájóbb sebet ütötted királyunk jó szívére, a legmélyebb bánatot borítottad nemes lelkére, örök gyászt koronás fejére: elvetted hű és szerető életpárját, gondjainak osztályosát, öregségének felvidítóját. Csepegtess kegyelmeddel balzsamot fájó szívére, küldj vigaszt bánatos lelkére. קרוב ה' לנשברי לב. (Zs. 34, 19.) ואת דכתי רוח יושיע. Ó örökkévaló, ki közel vagy a megtört szívekhez, megsegíted a lesújtott lelkűket, légy közel dicső királyunkhoz, tartsd meg és erősítsd hős lelkét, melylyel sok, sok megpróbáltatásod közepette szilárdan megáll. הסדר ואמת יצרו מלך ובעד בהסדר כסאו »Szeretet és hűség, felséges urunk ékességei, őrizték a királyt, a mint szeretettel támogatja ősi trónját.« (Példb. 20, 28). Ragyogja be élete alkonyát népeinek szeretete és hűsége.

Ó Örökkévaló, mindenség Ura, kinek haragjától megrendül a föld, kinek fellobbanását nem bírják el a népek (Jerem. 10, 10), lesújtottál hazánkra, megrendítettél népeit כי אשר אל ספר להם דאו ואשר לא שמעו התבוננו (Ezs. 52, 15), »mert mit még soha nem beszéltek nekik, azt látták, a mit nem hallottak, arra eszméltek«: elvetted nemzetünk szerető anyját, dicső védőasszonyunkat. Óh, adj nekünk erőt, hogy megnyugodjunk akarotodban és bocsáss egy mennyei sugárt a gyászbaöltözött nemzet borongó lelkére. Enyhítsd a honfiai bánatot kegyelmed bőségével, melyet e sokat hányatott nemzetre és dicső királyára árasztasz. יהי נא הסדר לנהמני (Zsolt. 119, 76).

»Légy kegyelmes és vigasztalj meg bennünket«.

Ámen. Ámen.

Gyöngyszemek a talmudból és midrásból.

— Forrásokból szedve: Szabolcsi Miksa. —

Minél nagyobb némely emberben a félelem (hogy t. i. gyávának ne mondják), annál nagyobb a bátorsága. Bátorságának tehát tulajdonképen félelem a forrása, csak hogy ez a félelem erkölcsi félelem és nem hiba, hanem erény, mert az ember nagy fölényét mutatja be, hogy *akarata* folytán mennyire képes legyűrni természetét.

*

Egyik a tanházban, a másik a műhelyben; egyik a hajón, a másik a mezőn; egyik kereskedve, a másik termelve: egyik olyan fontos mint a másik, együtt alkotják a társadalmat; csak egy fölösleges, az, a ki egyáltalán nem dolgozik.

*

Olyan helyzetbe is juthatsz, hogy épen a vallás megszegésével mivelsz istenes cselekedetet. Hogy tájékozódni tudj, tartsd szemed előtt azt, hogy mit akar a vallás. A vallás az ember boldogságát akarja.

*

Háboru idején fegyver, béke idején ekevas: szolgálja a háborút és eszköze a békének a vas, mert vas. Azért mondom, mert vannak anyagok, miknek nem veheted hasznát sem háboruban, sem békében.

*

Már-már fölmenteni akarta a bíró a sértőt, minthogy kitudódott, hogy Abital (a sértett) a sértésre rászolgált, midőn egy új körülmény jutott tudomására, mi arra készítette, hogy a sértőre kemény büntetést szabjon. Mi volt az a körülmény, mit a bíró megtudott? Megtudta, hogy a panaszolt gyalázta, kisebbitte Abitalt annak — felesége előtt.

*

Gyülölöm a hazug embert, gyülölöm a nagyoló embert, de meg tudom bocsájtani a férjnek, ha többnek akar látszani felesége előtt, mint a mennyi.

*

Soh'se tedd tul magadat az emberek ítéletén, hanem igyekezz az emberek előtt oly tisztán állani, mint Isten előtt.

*

Ha egyszer számárnak mondanak az emberek, akár nyerges is köthetsz a hátadra.

*

A fa rothadása *belülről* indul.

*

Némely gondolat olyan, hogy a *magyarázat* csak ronthat rajta.

*

Ha a hernyók etették a gyümölcsfa levelét, nem hoz az abban az évben gyümölcsöt. Ne nézze hát le annyira a gyümölcs a levelet. (Azaz a tudósok a laikusokat, a társadalom leveleit.)

*

A szükség és az alkalom a legveszedelmesebb csábítók az ember életében. (Midras-Rabba e mondását Dóczy Lajos gyönyörűen dolgozta föl a »Csók« című vigjátékában.)

*

Izraelt nem pusztíthatják el sem a Hámánok, sem a Pharahók. Izrael az eltévelyedésből és hitellenségéből is fölocsudik. Csak egy teheti tönkre ezt a népet, az *Írás* eme elsőszülött fiát: a *tudatlanság*.

*

Korlátold a nyelvedet és ne eressz ki ajkaidon csunya szót. (A kifejezés tisztességére a talmudisták nagy súlyt helyeztek. Vannak fogalmak, cselekedetek, miket a talmud csak körülírással fejez ki, vagy a miket

egészen más néven nevez, mint a mit tulajdonképen mondani akarnak. *Dabar achér*, azaz *más dolog*, gyakori kifejezés a talmudban, alatta olyasvalamit értenek, mit »tiszteességes nyelven« ki nem mondanak.)

*

A dudvának indított kasza, dehogy hagyja sértetlenül a dudva közé vegyült virágot.

*

Nem vagy-e Pumbeditai, ki elefántot vezet által a tű fokán? (A pumbeditai [Babyloniában] zsidó főiskola a talmud korában hírhedt volt hyperdialektikájáról, mely álokoskodással mindent tudott bizonyítani. A talmudisták, mint ez a közmondás is bizonyítja, [Baba-Meczia traktátusa 8. a.] nem szerették ezt a nagyon is nagy szubtilitást.)

*

Némely tudós nem más, mint egy könyvekkel megrakott öszvér.

*

Azt hiszi a balga, hogy őt tisztelik. Pedig ne volna csak azé, a kié, — az utcák sarkán állana.

*

Balga vagy, ha azt hiszed, hogy keserű füvekből édes ital kerül ki. (Gonosz cselekedetekből hogy fakadhat áldás?)

*

Milyen különösek az emberek! Mig gyermekek voltunk, azt mondták rólunk, hogy olyanok vagyunk, mint az öregek; most hogy megöregedtünk, azt mondják, hogy gyermekekké váltunk.

*

Ha az egész nem is jön be, de a fele bejön. (Rágalmakról mondja ezt a midras. Ha az egészet nem is hiszik el, a felét elhiszik, szóval a rágalomnak megmarad a nyoma. Ugyanennek a gondolatnak ad kifejezést az ösmert latin közmondás: *semper aliquid haeret*.)

*

Szádat betedd, de nyisd ki zsebedet, ha idegen országban utazol.

*

Lustaságból profétává válik. (A talmud gunyolja a lustát, ki, hogy egyik-másik dolgot ne kelljen megcselekednie, látnoknak csap föl, hogy ez vagy az a dolog úgy sem fog sikerre vezetni, minek kapna hát belé; előre lát akadályokat, előre hall kifogásokat, szóval profétává válik — lustaságból.)

Szukosz ünnepére.

A rendes áldozatokon kívül még hetven áldozatot mutattak be Jeruzsálemben a sátoros ünnepek alatt. Ennek a hetven áldozatnak mi volt a célja? A hetven nemzetért hozták, melyet akkor ösmertek s melynek a számára bűnbocsánatot kértek ezzel Izrael Istenétől. Pedig Izrael akkor a maga földjén élt, a maga ura volt. Mennyivel inkább tartozik áldozatot hozni Izrael minden fia ma (a talmud korszakában) a nemzetért, mely őt befogadta. Imádkozzék érte, kérjen számára bűnbocsánatot, esedezzek áldásért a számára s igyekezzék hozzájárulni mindenképen jólétéhez, nagyságához, dicsőségéhez

*

Onmegtartóztatásra tanít Izrael vallása. Behoztál mindent mezőről és kertből; telvék a hombárjaid, megrakva a pinczéid; megszállhat ilyenkor az elbizakodás és erőt vehet rajtad a csunya gőg, hogy immár szilárd a te épületed, minek az Isten, minek a felebarát? Menj ki azért jól épült házadból, viharok, esőnek kitett ingadozó sátorba, melynek tetején által láthatod az eget, beragyoghatnak hozzád a csillagok. Ösmerd meg a nélkülözést, ha nincs is rá szükséged, tanulj lemondani, ha nem is szorulsz rá. Csak így leszel igazi ember, a Teremtőt csak így nem fogod eltéveszteni soha szemed elől.

Az élet és a tulvilág.

Örök és változatlan ott (a tulvilági életben) minden. Sem szenvedés, sem vágy, hanem örök nyugalom és örök megelégedettség. (Álomkép.)

Ó, akkor csak hadd maradjak itt, mert hisz akkor ott nem *élnék*. Sz szenvedni akarok, vágyani, törekedni, fejlődni, küzdeni, haladni, vagy visszaesni, szóval *élni*. A nyugalom nekem nem kell, a nyugalom halál és a megelégedettség, a törekvés és küzdés feladása, nem más, mint az erők fogyása, az igazi élet szűnése.

H i r e k.

Teixeira.

Ez a név csak összekötve egy másik névvel szerepel ugyan, hajdanában azonban jó hangzása volt egy-magának is. Portugáliában már vagy 400 év előtt a Teixeirák közel állottak a királyi udvarhoz és ezt a viszonyt nem adták föl akkor sem, midőn 1510-ben az inquisitio Portugáliában is keresztül hajtotta a zsidók kiűzetését, mint 16 esztendővel elébb, az ország romlására, Spanyolországban. A Teixeirák ugyanis, mint sok más, különösen jobb módú zsidó család, abban a hiszemben, hogy csakhamar megtörik az inquisitio hatalma s majd aztán újból visszatérnek apáik hitére, megkeresztelkedtek azzal az erős szándékkal, hogy, míg a vihar elmulik, csak titokban lesznek zsidók. Tán azt is forgatták az eszükbén, hogy mint átkeresztények lassacskán pénzzé teszik *birtokaikat* és kivándorolnak. minthogy szegényen kivándorolni a rettenetes bizonytalanságba nem akartak. (A kik ugyanis nyíltan kivándoroltak, azoknak a fekvőségeit meg nem vették, vagy adtak egy házért egy szamarat, vagy valamelyes más csekélységet. gondolván, hogy a kivándorlóknak ugysis ott kell hagyniok birtokaikat minden megváltás nélkül is.)

Tudjuk a történelemből, hogy azok az átkeresztények, kiket marannoszoknak neveztek el, mennyire csalódtak reményeikben. Titkos zsinagógaikat és egyéb gyülekező helyeiket rendszeren fölkeresték az inquisitio poroszlói és a kiket ott találtak és ezeknek hozzátartozóikat rettenetes kínzások után a máglyára hurczolták tüzi halálra. Sőt az auto da-fé-k áldozataivá azok közül is kerültek, kik a marannoszoktól távol tartották magukat, ha az inquisitiónak kényelmetlenek voltak, vagy ha nagy vagyonra tettek szert, vagy ha szép feleségeik és leányaik a szent inquisitor urakkal szemben is erényeseknek akartak maradni. A marannoszok, kiket még le

nem lepleztek és kik közül sokan magas állásokat töltöttek be, kezdtek hát lassan kivándorolni, még pedig leginkább Hollandiába, hol már elébb kiülőzött hittestvéreik új hazára találtak, melyet nagygyá, gazdaggá segítettek tenni és ahol szabadon élhettek hitöknek, tudományuknak. Így kerültek Amsterdamba a de Castrok, az Asérik, a de Mattosok, Spinoza, da Costa, Menasse ben Jiszrael és így Don Diego Teixeira Sanpayos is, ki titokban Liszabonban is zsidó volt (marannosz) és aki, hogy Portugáliát szerencsésen otthagyhaita, 70 éves korában Amsterdamban nyíltan visszatért a zsidóságra. Fia, Don Manuel, egyetlen de Mattos leányt vett el, kinek szülei szintén Liszabonból jöttek és kinek a nevét is fölvette a Teixeira név mellé; a nevét és nemesi czimere egy részét, az oroszlánt és a pálmát; mert a Teixeirák czimerét fehér kereszt kék mezőben díszítette. Don Manuel fia, Izsák Haim Teixeira de Mattos volt a család leg-hiresebb embere. Rezidense volt Christinei, svéd királynénak, kit a X. muzsának neveztek és egy ízben Hollandia követe a szultánnál. A zsidóság életébe mélyen bevágó szerep jutott neki Szabbatai Czebi, a hírneves zsidó álmissiásnak mozgalmában, melyet a hatalmas Teixeira mindenképen támogatott. Ennek a Teixeira de Mattosnak (meghalt 1705-ben) a nevét viselte az a Jonkheer (lovag) J. H. Teixeira de Mattos, ki két nap előtt Budapesten meghalt, a hol 8 esztendeig Hollandia főkonzula volt Magyarországon és ahol mindazok nagyra-becsülését vivta ki, kik véle valaha érintkeztek.

Az elhunyt főkonzul 30 évig állott a németalföldi diplomácia szolgálatában; mielőtt ugyanis Budapestre avanciozott, Velenczében képviselte a holland kormányt 20 esztendőn át. Itt nevelkedett egyetlen fia, Viktor, ki több év óta Róma főállamügyésze és kinek a felesége Resuttans, olasz herczegnek a leánya; itt nevelkedett egyetlen leánya, Jonkruow Carolina Teixeira de Mattos is, ki dr. Rosenberg Gyulának, a magyar képviselőház egyik ép olyan szimpatikus, mint nagytehetségű tagjának a felesége. Egyetlen leánya és kedvencz gyermeke kedveért törekedett Budapestre jutni az érdemes Jonkheer, amit keresztül is vitt és ami megékesítette élte alkonyát, mert azt imádott leánya közelében tölthette. Az amsterdami 400 éves portugál zsidó sirkertbe, hol elhunyt ősei pi-hennek, Izsák Haim Teixeira de Mattosnak csak hamvai jutnak el, mert holttestét, melynek a pesti chevra-kadisa adta meg a taharát, az elhunyt kifejezett akarata szerint, Udineba szállítanak elhamvaztatásra és csak a hamut viszik Amsterdamba a Teixeirák családi sirkertjébe.

Elmondjuk ebből az alkalomból, hogy az amsterdami sirkertet, a legérdekesebbik egyikét Európában, Dávid Henriques de Castro, a holland királyné kamarása és Amsterdam egyik leggazdagabb embere ösmertette egy hatalmas, közel 10.000 frtba kerülő munkában, mely úgy a kiállítás, mint a rajzok (sirkövek és czimerek rajzai) dolgában párját keresi a typographia terén. A munka két nyelvű: holland és német. Német azért, írja de Castro a bevezetésben, hogy bemutassa hódolatát a portugál és spanyol zsidók legnagyobb történetirójának, a »Sephardim« hírneves szerzőjének: dr. Kayserling M. rabbinak Budapesten.

Oly sok lelki gyönyört — írja — szerzett már neki a nagyhirű rabbi, hogy az ő tiszteletére németül is kiadja munkáját, minthogy Kayserling is németül írta meg egy respectabilis kis bibbothekát kitevő munkáit. De Castro nagy munkáját, melyet a szerző az épen elhunyt Teixeira de Mattos által küldött meg dr. Kayserlingnek, e sorok írója látta és ari leginkább meglepte, az az a körülmény,

hogy hollandiában már századokkal ezelőtt a legkülönfé-
lébb és szebbnél szebb *emberi alakokat* (nemesi czimereket) véstek zsidók sirköveire. S még valami. Több száz éves sirköveken, híres nagy rabbikéin is, kik előtt térdet hajt a nagy-szóllósi rabbi is (pl. a Nismasz-chajim szerzője előtt) a héber fölírat mellett ott díszlik a *holland fölírat*. (Fáradjanak föl a szent férfiak dr. Kayserling lakására és megláthatják saját szemükkel) míg nálunk — szégyen pirral valjuk — vannak meg községek, melyek nem engedik a temetőbe vinni a sirkövet, ha azon nem héber fölírás is van, ha az a fölírás mindjárt édes magyar hazánk nyelvén szól a zsidó halotról. Mennyivel előbbre is voltak az amsterdami zsidók 300 év előtt, mint pl. a nagy-szóllósi zsidók ma!
Sz. M.

— Ima Dreyfussért. Ezalatt a czim alatt az »Alkotmány« csütörtöki száma ezeket írja:

A kiknek kétsége lehetett afelől, hogy a zsidók mily szempontból fogják fel a hazaárulás miatt elítélt Dreyfuss kapitány ügyét, azokra nézve meglepő lesz az a hír, melyet *teljesen megbízható forrásból* tudatnak velünk, hogy t. i. a mostani hosszunapkor (jom kippur ünnep alkalmából) *Budapest összes zsinagógájában és imaházában könyörgő-ímt mondottak Dreyfuss megszabadulásáért*. A rendes templomokon kívül mintegy 30 ideiglenes imaház (üres bolt helyiségek és kávéházak) állott az idén rendelkezésére a hitű zsidóknak. Minden alkalmi imaháznak volt egy szerződöttetett előimádkozója, kik a *budapesti hitközségtől 10 forintot kaptak*, hogy imádkozzanak Dreyfussért. Több mint valószínű, hogy a hosszunapkor nemcsak Budapesten és Magyarországon, hanem a világ minden zsidótemplomában szállott ima Jehovához a deportált kapitány érdekében.

Mi sem volnánk jobbak az »Alkotmány«-nál, ha ennek a hírek czáfolásába bocsájtkoznánk, nem tehetjük azonban, hogy jó Mócsi bácsi lapjának az övénél is meglepőbb hírrel ne szolgáljunk. hírrel, mely az övétől abban is különbözik, hogy való. Imádkoztak ugyanis hosszunapkor a zsidó-templomokban ő érte, igen ő érte, az »Alkotmány«-ért. Tessék megkérdezni akármelyik zsidótól, ki érti a hébert, nem könyörgöttünk e Istenhez, hogy vegye oltalmába a hülyéket és az ostobákat.

Az »Alkotmány«-nál különben még nagyobb rekorddal dicsekszik — nem ugyan az ügyefogyottságban, hanem az alávalóságban a bécsi »Kikeriki«, mely az ösmert hamisító és antiszemita-vezér, Schneider-nek egy levelét tette közzé, melyben a jeles férfiú azt a nagy titkot tárja olvasói elé, hogy Henry ezredest az »Alliance Israelite Universelle« ölette meg, a miért a lapot konfiskálták ugyan, de a mi Schneider gazemberségén és a »Kikeriki« alávalóságán abszolute nem változtat.

— Jótékony hagyaték. Budakeszin meghalt egy Nasch Lipót nevű aglegény, akit világeletemben nagyon mogorva embernek ösmertek. Volt az elhunytnak Budakeszin 8 nyaralója és 2 telke, amelyek együttvéve vagy 50.000 forintot érnek. Ezt a tekintélyes értéket képviselő hagyatékot, melyet valami adósság is terhel, az elhunyt végintézkedésében a budai chevra kadisára hagyta avval, hogy az adósságok kifizetésével fönnmaradó összeget vegyék egy *gyermekmenhely* alapjának, melyet nevére létesítsenek. A mogorva aglegény szive így nyilatkozott meg halála után a kicsinyek javára.

— Zsidó naptár. Hogy a zsidó ünnepekkel, bár egyenjogu felekezett volnánk, mennyire nem vetnek számot még erre legilletékesebb tényezőink is — arra nézve két érdekes példát láttunk a zsidó vallás legszentebb ünnepén, az engesztelő napon. E napon egy zsidó hitű orsz. gyűlési képviselőnek, Visontai Soma drnak és egy publicistának, ki mint védő szerepelt, Vészi Józsefnek, kellett halaszthatlan teendőt végezniök. A nevezetes aktusokra mindketten a templomból mentek el és éhes gyomorral teljesítették tisztségüket. Visontainak t. i. az orosz czár

békeakciója tárgyában tett interpallációjára adandó miniszterelnöki választ kellett meghallgatnia s arra válaszolnia, míg Vészi szerkesztőtársát volt kénytelen sajtóperben védeni. Extra dolgot természetesen nem kérünk és nem is kérhetünk, de a törvényhozás és igazságszolgáltatás — tehát a leghivatottabb két tényező részéről elvárhatnánk annyi méltányosságot, hogy a kalendáriumban föltüntetett legfőbb zsidó ünnepeken hitfeleinknek ne kelljen akár nobile officiumot is teljesíteniök. Amit kérünk, csak az, hogy a zsidó kalendáriumba is némi figyelmet méltóztassanak fordítani.

— **A királyné Heine nővérénél** Emden Charlotte asszony Hamburgban, Heine Henrik egyetlen élő nővére, az »Allg. Corr. für Kunst«-ban érdekesen írja le azt a látogatást, melylyel a mi királynénk meglátogatta. »Ugy kilencz óra körül lehetett — írja Emden Charlott — midőn Hohenems grófnők néven két hölgyet jelentettek be. Kiüzentem, hogy sajnálom, de beteg öreg asszony létezem ilyen korán nem fogadhatok. Ekkor kedves hangon hallom kívülről, hogy: »Kérem, mondja meg Emden asszonynak, Erzsébet császárné és királyné van itt.« Annaira meglepődtem erre, hogy alig tudtam magamhoz térni, de sietve öltözködtem. Mikor a szobába léptem, barátságosan elém jött a császárné királyné, megfogta a két kezemet és egy karos-székhez vezetett, annak a kívánságának adván kifejezést, hogy egyedül akar velem beszélgetni. Azután helyet foglalt velem szemben. Majd arra kért, hogy beszéljek neki fivérem ifjkoráról, a mit éppen tudok. Megtettem, a mint tőlem telt, de mihamar észrevettem, hogy az öregség egyet-mást kitörölt emlékezetéből. Ekkor azután engedelmet kértem, hogy beszélthassam fiamat, a ki élő konverzationslexikon mindabban, a mi Heine Henrikre vonatkozik. Fiam fél óránál tovább beszélt és fejedelmi látogatóm nem fáradt el halgatásában. Sokféle kérdést vetett föl és én ámultam-bámultam, mennyire tájékozott az angol és francia irodalomban. Távoztakor így szólt a császárné királyné: »Kedvelt költőmről ma sok újat és érdekeset hallottam és ezt szívből köszönöm. Sajnálom, hogy Heine Henrik életrajzába olyan sok téves adat került és úgy vélem, helyesen cselekednék, ha a családi leveleket anyja emlékeivel egyesítve, közzétenné.« Fiam, a mint ön tudja, teljesítette a szeretetreméltó, trónon ülő asszony kívánságát. Majd két óra hosszú időzött nálunk Erzsébet császárné királyné; megígérte, hogy ismét eljön. Fia hirtelen halála azonban megakadályozta ebben, mint sok mindenfelében, a mire ez a boldogtalan asszony még készült. Akkor hallottam róla utoljára, mikor Cooves tengeri fürdőről, emlékül feledhetlen látogatására, nekem aranykerethe foglalt képét, fiának pedig monogrammos briliáns melltűt küldött.«

— **Österreicher rabbi.** Neves halottja akadt az ó-budai zsidóságnak az engesztelő nap előtt való »abaszuvokor: Österreicher P. Eliás rabbi személyében, akit zsidó tudományos körökben nagyon megbecsültek és sokat tartottak felőle. Istenes életét rövid idei betegeskedés után 34 éves korában fejezte be, 41 éves felekezeti köztevékenység után. Már apja és nagyapja is ros-besz-din. rabbikollégiumi elnök volt. A megboldogult egy jó darabig, a mikor az ó-budai község híres volt rabbija elment, ennek örökét igazgatta. Mint nagy talmudtudóst és világi műveltségű embert, a budapesti rabbiszeminárium vizsgáló és felügyelő bizottságába is bevonták. Temetése a jumkipurt megelőző napon délután ritka nagy részvétellel történt. Végtisztességadásán a szeminárium küldöttségileg volt képviselve Bacher, Blau, Bloch és Schill tanárok által; megjelent továbbá a pesti és budai hitközség elnöke,

előjárósága és a chevra-kadisa, valamint Pollak pesti és Goldberger budai rabbi. Az ó-budai rabbi, aki bucsuztatta az elköltözöttet, Eliahu prófétához hasonlította őt, mint a ki a bánatos kesergő anyának tetszalott gyermekét, a törát és tanulását, föltámasztotta és életben tartotta működése helyén.

— **Elölépések.** Szászy László volt kuriai bíró elhunyt a így a fővárosi iskolaszéknél viselt alelnöki tisztsége is megürült. Helyére egyhangulag Tenczer Pált választják meg. Szászy László halálával egy főv. biz. tagsági hely is megürült. Erre, mint legközelebbi pótagót Forrai Gábor vasuti felügyelőt, a pesti izr. nőegyesület titkárát hívták be.

— **Uj táblabíró** czimen irt mult heti cikkünkre azt a helyreigazítást kaptuk, hogy nem Baumgarten Izidor drt, hanem annak fivérét, Baumgarten Károly drt, aki a budapesti keresk. és váltótörvényszék bírása és a »Büntető Jogtár« egykori szerkesztője volt, nevezték ki táblabíróvá. Baumgarten Izidor dr. volt törvényszéki bíró és kir. ügyész, most osztálytanácsos az igazságügyi minisztériumban.

— **Hagyományok.** Beer Bertalan, a ki a budai hitközségnek a régebbi időkben elnöke volt és később a pesti oldalon lakott, a mult évben meghalt. Az elhunyt, a ki életében is sok jót tett, végrendeletileg 500 forintot hagyott a budai hitközség tisztviselői nyugdíjalapjára, 500 forintot az izr. nőegyesületnek és 500 forintot a budai izr. menház alapjára.

— **Egy templom.** Brodsky Lázár, a híres orosz milliomos, Kiewben 200,000 rubelnyi költséggel zsinagógát építtetett s azt a Podol városrészbéli zsidóknak ajándékozta. Fölvatása most az ünnepnapok előtt volt, az ajándékozó 50-ik születése napján.

— **Talmudtörát alapító orosz.** Terestsenko Miklós, a leggazdagabb orosz bárók egyike, aki keresztény, Gluchow városában egy ipariskolával egybekötött talmudtóra javára 3000 rubelt ajándékozott.

— **Excellenciás úr** kevés van a zsidók közt. Ilyen czímet most kapott Krüger Juszuf effendi a vilajet Archipelagus politikai rendőrségének főnöke Konstantinápolyban.

— **A német zsidók története.** Geschichte der deutschen Juden von den ältesten Zeiter bis auf die gegenwart czimen Kohut Adolf dr. egy új munkát ír, amelyben a német zsidóságnak több mint ezer éves történetét fogja nyújtani népszerű nyelven. A nagy műhöz, mely tíz kötetben fog megjelenni, Kutschmann festő pompás illusztrációkat készít. Egy-egy kötet 2 márkába, fél kötet 1 márkába kerül. Akik a művet megjelenése előtt rendelik meg, azoknak a kiadó (Deutscher Verlag Ges. m. b. H.) Berlin C. Rosenstrasse 17, 25% kedvezményt ad. Kohut Adolf, néhai Kohut Sándor testvérenek írásait sokkal jobban ismeri a magyar olvasó közönség, hogy sem új művét külön is ajánlanunk kellene.

— **A budapesti egyetem hallgatói 1897—98** tanév első felében 4923-ra, a második felében 4431-re rugtak, beleértve a rendkívülieket is. Ezek közül az első felévben 1493, a második felévben 1308 volt zsidóhitű. Felekezetüket tekintve, a zsidóhitűek az orvosi pályán mindakét felévben nagyobb számmal voltak, mint a többi tanulók közül bármely máshitűek (362, 332); sőt az első felévben abszolút többségben voltak. A joghallgatóknak mindakét felévben egyharmada a zsidó (1020, 1084) és számszerint a zsidóhitűek a második helyen állottak. Legtöbben a római katolikusok voltak. A bölcsész tudományi szakon a zsidók ötödrészt képezték (111, 103) az összes

tanulóknak, de számszerint a római katolikusok után következnek.

— **Halálozás.** Szept. 20-án hunyt el Mátészalkán *Feldman* Mátyás, tekintélyes kereskedő, volt 1848-as honvéd, élete 73 évében. Egyike volt azon zsidó ifjaknak, kik Buda ostrománál elsőként hatoltak be a várba s 22 csatában vett részt. Mint nagy iskolabarát a mátészalkai hitk. iskolát majdnem 4 évtized előtt nagyon nehéz viszonyok között boldog emlékü *Schwarz* Móricz-czal együtt hozták létre, s az iskolának sok éven át buzgó pénztárosa is volt. Nagy számu tekintélyes rokonság, köztük fia *Feldman* Ármin, érdemes hitk. pénztárnok, *Feldman* Dezső, a kereskedelmi bank pénztárnoka, veje *Gutman*, illetve *Gál* Sándor, a takarékpénztár főkönyvelője, *Frank* Albert és *Mór* tekint. oszlopos hitk. tagok, mint sógorok, gyászolják az elhunytat. 22-ikén vége ment temetésén a városi és vidéki zsidó és keresztény notabilitásainak jelenlétében *Grünbaum* M. mszalkai és *Feldman* dr. czeplédi rabbi, a ki az elhunynak iránta, mint szegény tanuló rokona iránti atyai támogatását ecsetelte — mondtak szebbnél-szebb magyar gyászbeszédet.

— **A királyné jó szive.** Aradról írják nekünk, hogy a királyné emlékére tartott zsinagógai gyászünnepélyen *Rosenberg* Sándor dr. főrabbi pompás gyászbeszédében a királyné nemes nagy szívet többek közt így jellemezte: Mikor én még fiatal rabbiként Nagyváradon működtem, egy ottan lakott nagyon szegény zsidó rajztanítónak egyszerre három magzata született; ez oly dus áldás volt reá nézve, mely persze csak az ő nyomoruságát még dusabbá tette. Amde én bátorkodtam e szegény család érdekében közös királyi anyánkhöz levélileg fordulni, és ime csak néhány nap lefolyta után már is kezembem volt az ő királyi irodájából közvetlenül hozzám intézett titkári válasz aranyban tündöklő szép pénzüsszeggel, melyet a koronás komaanya ajándékkul küldött a három szegény zsidó csecsemőnek.

— **Tüzoltó alparancsnok.** Sümegről írják nekünk, hogy az ottani önkéntes tűzoltó-egyesület szeptember hó, 25-ikén tartott rendkívüli közgyűlésén *Kardos* Sámuel megyei közig. hivatalnokot, aki hitfelünk, egyhangúlag alparancsnokává választotta s neki szakavatott tevékeny s a csapat kiképzése körül kifejtett munkásságáért jegyzőkönyvi köszönetét fejezte ki. Az új alparancsnok Zala-Szt. Gróton már 8 évig viselt hasonló tisztséget. Az eset azért érdemel említést, mert czáfolat ama vádakkal szemben, hogy a zsidó fél a kockázatos testi munkától és testi ügyessége nincs.

— **Zsidó koloniat Porto-Ricoban.** Pruzan báró elnöke alatt, mint Filadelfiából jelentik, társulat alakult, amely Porto-Ricóban zsidó földmives gyarmatokat akar létesíteni. A gyarmatra 50 család készül költözni 500—5000 dollárnyi befektetéssel. A gyarmatosítást 1899. januárjában kezdenék meg.

— **Jezsaiás a harangon.** A német császár jelenlétében a szent földön három harangot fognak fölvatni az evangélikus templomban. Az egyikre Jezsaiásnak ez a mondása van fölírva: »Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet, szól istenetek, beszéljétek Jeruzsálemmel bárátságosan.«

— **Héber magyar szótár** Mózes öt könyvéhez gyakorlati nyelvtani magyarázatokkal a tanuló ifjuság számára. Ez a hosszas czim egy új bibliai fordítást takar, amelyet *Stricker* Simon, bajai tanító állított össze. A szótár a bibliában előforduló minden szónak hü fordítását adja s tanuló a szótár segítségével a bibliai tan-

anyagot könnyen megtanulhatja. A héber nyelvtan oly formán tűnik ki a fordításból, hogy a tanuló nyelvtani absztrakt-szabályok nélkül is megismerkedik a nyelv természetével és szabályaival. A szótár felőleli Mózes V. könyvét *kihagyás nélkül*, tehát középiskolában is használható. A könyv vászonhátú kötésben csak 1 korona.

— **Hymen.** *Polnauer* Ferencz siófoki iparos, feleségül vette *Grünwald* Juliska kisasszonyt, szt. Ágotán. A fiatal párt a sárbogárdi hitközség rabbija, *Löwy* Gusztáv dr. eskette.

* **Virrad.** A *Martinovits*-féle összeesküvés nyomán fakadt vérből nem nyílt ki a szabadság rózsája. A szegény magyar jobbágy tovább huzta a súlyos igát és tovább fizette a tizedet, kilenczedet, testét befödte a verejték a nehéz robotmunka alatt. Az 1802-iki, 11-iki országgyűlések vajmi keveset lendítenek sorsán. A merre néz, csupa vigasztalás, míg aztán hirtelen, mintha égi kéz ragadta volna meg a sötéttséggel terhes felhőket, hogy szerte-széjjel hajszolja: sugárözön omlik alá az éjszakába. Megnyílik az 1825-iki országgyűlés: és egyszerre érzik az elnyomottak, hogy közeleg a megváltás perce. Oszlik-foszlik a sötéttség. Virrad! Sötéttség e mulását, hajnal hasadását rajzolja *Benedek* Elek »A Magyar nép multja és jelene« czimű hatalmas munkájának 18., 19., és 20-ik füzetében. Mintha a nagy események még jobban megihlették volna tollát, a kép, melyet fest: csupa szín, csupa élet. Ott lüktet sorokban a Széchenyik, Wesselényik, Kossuth Lajosok, Beöthyk, Deák Ferenczek és a többi nagyok munkájának láza, lelkesedésük heve és a szent ügy iránti szeretete. Am *Benedek*, a történetíró: mindig higgadtan bírál, megfontolva elemez. A történetírói objektivitás és az írói lelkesedés harmonikusan egyesül művében. A munka, mely szerzőjének bizonyára sok dicsőséget fog szerezni, az Athenaeum kiadásában összesen 40 füzetben jelenik meg és egy-egy füzet ára 30 kr.

Legismeretesebb magyar gyártmány.

Gőzcséplők

Minden az összes gazdasági gépszakmába vágó felvilágosítással és tanácssal, ugyszintén általános árjegyzékkel vagy részletes **költségvetéssel,** szívesen és díjmentesen szolgál.

Első Magyar Gazdasági Gépgyár részvény-társulat.

Gyártelep: Budapest, külső váczi-út 7. szám.

Czimre ügyelni tessék!

ESZTERKA.

Szomorujáték négy fölvonásban.

— Irta: **Philippson Lajos.** —

— Fordította: **Haber Samu.** —

(Tizedik folytatás.)*

Ben József:

Mikor dalom

S a hangszerem a latrok élvezik fönn,
Az óra meg toronyban éjfelet üt,
A vár mögött a csűröket felgyújtod,
S amíg a láng magasra vet lobot,
Az őrszemek pedig riadva futnak,
Kiugratom az ajtósarkokat
S kaput nyitok, hogy fussatok a várból —
Bokrok mögött a ló nyergelve vár.

Szaniszló:

Hova szaladjak oszt?

Ben József:

Be a Gorall

Hegyek közé vágassatok. Im, itt a jel.
Ez útagon talizmán, csak mutasd
S akármelyik zsidó tovább segít.

(Szünet.)

Szaniszló:

Na, jöjj, helyes, megyek.

(Mindnyájan el.)

Tizenegyedik jelenet.

(Vola vára. Terem, a háttérben nyitott szárnyas ajtók, melyek az ét- és mulató termekbe vezetnek. A terem közepén nagy borszék, boros üvegekkel, kelyhekkel és kupákkal.)

Vola ura, Rosny, Lubomirz, Marton atya és más urak jönnek a belső teremből.

A háttérben Jakol a szolgálakkal.

Vola ura:

Urak, tehát magunk között vagyunk,
Elég a nőknek már az élvezetből,
Imitt Bachusnak áldozunk csupán.

Marton atya (Volához):

Uram, borodból tellett eddig is,
Gondolj reá, miért jövünk ide?

Vola ura:

Ti tonzurás urak, ne féljete,
Feledni terveket mi nem szokunk.
A lengyelek tanács előtt s után
Bizvást ihatnak. Tölts azért s igyunk!
(Jakol s néhány szolga teletöltik a kelyheket és kupákat.)

Rosny:

E kelyhet itt Tokaj nedűjével,
Gazdánkra, nagy Vola dicső urára,
Köszöntöm én. Nemes családja éljen!

Vola ura:

Hálám ezért. De kérek jobb köszöntőt!

Lubomirz:

Tokajboros kupám üritem én
A slachczicz ellenséginek vesztére,
S örökre' nyert jogunk virágkorára!

* Lásd az »Egyenlőség« 36. számát.

Vola ura:

No, ez jelesb — barátaim igyunk rá.

Egy harmadik

E serleget iszom Tokaj borával:
Hogy vesszen az, ki szembeszáll velünk,
Bár szép hazánk királya volna is. —

Vola ura:

Vivat, eh, czimborák, vivat: kiáltsuk!

Mindnyájan:

Bár szép hazánk királya volna is — vivat!

Vola ura (hevesen):

Az őseink hite is ez vala,
S királyaik hozzájuk így simultak.
Pirulni hát ne kelljen az utódnak.
A kardfogóm kötöm le zálogul:
Le kell a trónról bukni a királynak!

Rosny:

Gyalázatot hozott fejünkre ő,
Tesz-vesz mögöttünk, a paraszt s zsidó
Szemébe' több az úrnál s jobágait
Merész fogással urrá tenni szánja;
A büszke főt karunk leüsse hát.

Jakol (előlép. Vola urához):

Uram, néhány dalost szereztem én,
A dáridót zenéjük hogy diszitse. —

Vola ura:

Ereszd be őket — jó cseléd, dicsérlek —
Hadd zengjen itt a lengyel induló,
Minő kíséri majd királyurunk,
Ha klastromában álmaikat siratja.

Tizenkettedik jelenet.

(Az előbbieket Ben József és két zsidó, zenész képében, hangszerral. Oldalt állanak, távol az uraktól, de úgy, hogy a beszédet hallhatják.)

Rosny:

Mi hirt hozott Krakótról, szent atyám,
Beszélje el, kíváncsiak vagyunk.

Marton atya:

A két zsidót lakába vette a király,
Hogy biztos őrizetbe jussanak.
A nép meg ostromolni készül börtönük.

Vola ura:

Mi az? Eszterka a király lakában?

Marton atya:

S a dolga jó — a fej'delem cselédi
Susognak is különböző regéket.
Tenyérbe hordja szinte a király
Nagy Izrael kisasszonyát, kinek
Külön szakács csinálja ételét.

(Ben József egy mozdulattal szíve felé kap.)

Vola ura:

A lárva párocskánkról így repül le,
Minő erényesek! A megvetett,
Megálljatok, boszut lihegve csap le.

(Folytatása következik.)

* **Herz nővérek** (Budapest, Deák-Ferencz-utca 17. szám, I-ső emelet 11) készítik ez idő szerint a legszebb és legolcsóbb aranyhímzéseket, különösen templomi fűszerelésekben, úgy mint: parócheszek, sulchan-terítők, tóra-köpenyek, chupak stb. és előállítják a lehető leg-
tökéletesebbet. Tizennyolcz évi működésük alatt szállítottak a budapesti dohány- és rombach-utcai templomok, s csaknem az összes imaházat fenntartó egyletek részére. Vidékre: Pécs, Debreczen, Temesvár, Baja, Érsekújvár, Galgóc, Szegzárd, Nyitra, Pécsvárad, Miskolcz, Ó-Moravicz, Nagy-Szombat, Kún-Szent-Miklós, Nagy-Becskerek Balassa-Gyarmatra stb. stb. Számtalan elismerő levél. Kitüntetve: Bécs, 1890. Budapest, 1896.

* **Családi és nemesi ezimerek**, régi festmények javításait, olajfestményeket, művészi kivitelben eszközöl: *Linhart Vilmos*, arczképfestő műintézete, Budapest, VIII., Hunyady-utca 27. szám (saját házában). Telefon.

Tanítót

keresek, ki alsó gimnáziumot végző tanulókat tanítani képes, azonkívül héber bibliát és Rasit is tud. Az illető lehet diák is, ki itt privatim folytathatja tanulmányait. Fizetés 3—400 korona és teljes ellátás.

EHRENKRANZ SALAMON, intézeti tulajdonos
Nagy-Szebenben.

A csépai izr. hitközségtől.

Pályázat.

Csépa községben (Jásznagykún-Szolnokmegye) egy izraelita előímadkozi és metszői állás van üresedésben. Fizetése évi 240 frt és természetbeni lakás. Az állás azonnal elfoglalandó. A pályázónak a magyar nyelvet teljesen birnia kell. Pályázni szándékozók ajánlataikat *Herczeg József*, hitközségi elnökhöz személyesen vagy levélileg nyujtsák be.

HIRDETÉSEK.

≡ Egyévi önkéntesek ≡

legelegánsabban és legolcsóbban fűszereltetnek

TILLER MÓR és TÁRSA cégénél

BUDAPESTEN, Károly-laktanya,

oszátrák császári és magyar királyi, görög királyi, szerb királyi, román királyi és perzsa császári udvari egyenruha szállítók, ő cs. és kir. Fensége József főherceg, ő kir. Fensége György görög trónörökös, ő kir. Fensége luxemburgi nagyherceg udvari egyenruha szállítói.

≡ Sorozókötelesek ≡

hivatkozással e lapra, ingyen és bérmentve kapnak oly árjegyzéket, mely az egy évi önkéntesi jog elnyerésére vonatkozó védőtörvényezikket, utasításokat és folyamodvány-mintákat tartalmazza.

SCHLICK-FÉLE

Vasöntöde és Gépgyár Részv.-Társ.
BUDAPEST.

Gyár és irodák:

VI., Külső váczi-út 29—37. sz.

Ajánlja magát következők készítésére és szállítására, ugymint:

vashidak és tetőszerkezetek,

szögecselt és hengerelt vastartók,

gőzkazánok és gőzgépek, zsilipek,

átereszek

kiváló jónak bizonyult rendszer szerint,

kör-szivattyúk és vízvezetéki-csövek

minden nagyságban.

Főlhuzók kézi-, víz- és gőzerőre.

Vasúti kocsik.

»REFORM« viztisztító készülékek (Popelka szabadalma).

Kiadásomban épen most jelent meg és ugyanál közvetlenül, valamint minden hazai könyvkereskedésben kapható:

Bibliai Történetek

Izraelita népiskolák számára.

Írta: **Friedl József**, igazgató-tanító.

Harmadik változatlan kiadás.

Átnézte: **Barna Jónás**, székesfővárosi tanár.

— *Ára kötve 40 kr.* —

A korán elhunyt jeles szerző e kitűnő tankönyvéből rövid 4¹/₂ év alatt két kiadás fogyott el, jóllehet szerző a könyvkereskedelem mellőzésével könyvét mint magántulajdont terjesztette, a mi eléggé bizonyítja annak használhatóságát, kelendőségét; most, hogy a 3-ik kiadást a kiváló paedagogus, Barna Jónás fővárosi tanár úr, átnézte és itt-ott azon javításokat is eszközölt és előszavában a legmelegebben ajánlja azt kartársainak, remélhetőleg még nagyobb elterjedtségben fog részesülni, a mit a kifogástalan csinos kiállítást is elő fog mozdítani.

Mutatvány-példánnyal szívesen szolgálok.

Miskolcz, 1898. augusztus 21.

Lövy József Fia,
könyvkereskedő.

„STAR“

ÉLETBIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG, LONDON.

— Alapított 1843-ik évben. —

Érvényben levő biztosítások:

415.515,300 korona.

Biztosítási alap:

109.519,017 korona.

Az 1894-ik évben az utolsó öt évi időszakra
nyeremény-osztalék fejében a biztosított felek közt

12.800,700 korona

osztatott szét.

Bármely módozat szerinti életbiztosításokat
legolcsóbb díjak és legkedvezőbb feltételek mellett
felvesz és felvilágosítással készségesen szolgál

A MAGYARORSZÁGI VEZÉRIGAZGATÓSÁG
BUDAPEST, TERÉZ-KÖRUT 20
ORMOS FELIX, vezérigazgató.

Referenciát ad a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank.

KOHN ARNOLD

gazdag sirkőraktárát

Budapest, Károly-körút 15. sz.

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú
kötelességét kell teljesíteniük.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért
kezeskedik a cég jó hírneve.

→ Szombaton és ünnepnapokon zárva. ←

HAZAI GÉP

GAZDASÁGI ÉS IPAR-ESZKÖZ
GYÁRI RAKTÁR

FRIED J., Budapest, VIII., Külső kerépesi-út 3. sz.
Szemben a központi (keleti) pályaudvarral.

Legjutányosabb árakban és kedvező felételek mellett szállítják az összes gazdasági gépeket és eszközöket. Legmesszebbmenő jótállást vállalva kifogástalan és legtekintélyesebb áruért, meg nem felelés esetén a szállított gépek díjmentesen visszavétnének vagy becsereítnének. Részletes ajánlatok — nagyobb gépezetknél költségvetések szakszerű felvilágosításokkal — kívánatra díjmentesen adatik. Rövidített levélcím: **Hazai gépraktár, Budapest.**

Specialista sérvkötőkben

Cs. és kir. osztr.-magyar
és belga kir. szabad.
Kitünt. Brüssel 1893.
arany érem és díszokmányokkal.

KELETI-FÉLE SÉRVKÖTŐ

a legtekintélyesebb ezen nemben,
nem csuszlik, nem gyakorol kellemetlen nyomást.

Ára: egyoldalú 6 frt.
kétoldalú 12 „

Gyáramban készülnek ezenkívül:
múlábak, műkezek, műleges fűzők, egye-
nestartók, járó és nyújtó gépek, gumi
görcsér harisnyák stb.

Megrendeléseket pontosan eszközöl

KELETI J.

kötszerész és orvos-szobászl. műszerész
BUDAPESTEN.

Főüzlet: IV., Koronaherczeg-utca 17. sz.
Gyár: IV., Rostély-utca 15. sz.

Nagy képes árjegyzék ingyen, zárt
borítékban.

Sikkes egyenruhákat

tábornokoknak, tisztéknek,

önkénteseknek, csendőrségnek, rendőrségnek,

tűzoltóknak, pénzügyőröknek

és *anyakönyvvezetőknek készítenek*

BLUM ÉS TÁRSA

Ő cs. és kir. Fensége JÓZSEF főherceg udvari szállítói
és szerb király udvari szállítók.

Budapest, IV., Sütő-utca 2. szám (Szervita-tér sarkán).

Árjegyzékek készséggel küldetnek.

→ Pontos címre ügyelni tessék! ←

Most jelent meg!

„MIRJAM”

IRTA:

DR. KISS ARNOLD,

VESZPRÉMI FŐRABBI.

Imádságos Könyv

zsidó nők számára,

magyar nyelven.

ÁRA:

Vászonkötésben	2	fit 50 kr.
Bőrkötés	3	» 50 »
Bőrkötés, igen diszes esattal	6	» — »
Csonttánczatu kötés.	3	» 50 »
Elefántcsont kötés, igen diszes	6	» — »

Kapható: **Köves és Boros** könyvkiadó-hivatalában Veszprémben és minden hazai könyvkereskedésben.

ERDÉLYI

csász. és kir. udvari fényképész

BUDAPEST,

IV. ker., Ujvilág-utca 2. szám.

a Kossuth Lajos-utca sarkán.

Fiók-műterem:

V., Erzsébet-tér 18.

— Fényképfelvételek —

izléses és művészi kivitelben.

Külön osztály:

külső, házonkívüli fényképfelvételekre.

BUDAPEST.

KÖBÁNYA.

Magyar Fém- és Lámpaáru-Gyár

RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

PETROLEUM-LÁMPÁK

a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

Herrmann M.-féle

szabad. villamplámpák

és a létező legjobb petroleumlámpák.

Unicumlámpa a legcélszerűbb használati lámpa.

Fém- és Dizműtárgyak.

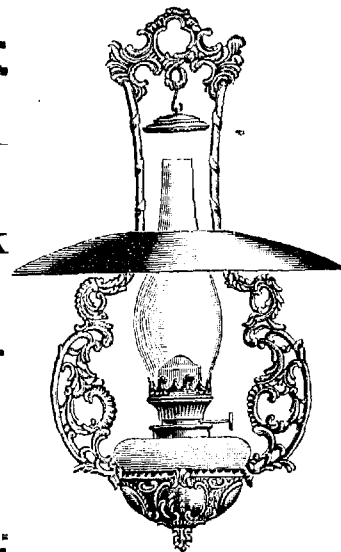
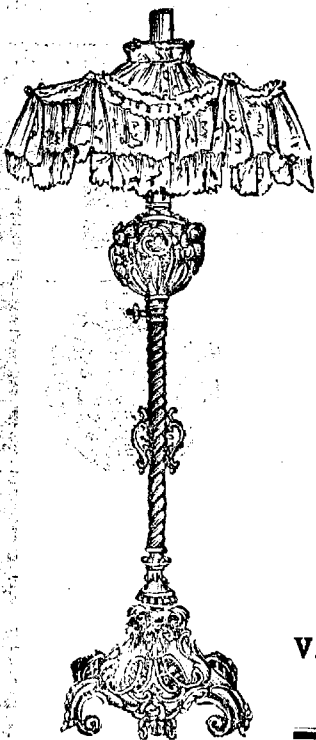
Valódi király-olaj.

Legjobb biztonsági petroleum.

Raktárak Budapesten:

V., Gizella-tér 1. sz., Haas-palota. — VI., Teréz-körút és Király-utca sarkán. — VIII., Üllői-út 2. sz., Kálvin-tér sarkán. — X., Jászberényi-út.

— Pozsonyban: Lőrinczkapu utca. — Kolozsvár: Wesselényi-utca 20. —

Segíts.

— Szukósz-ünnepe Hosanna- imáiból. —

Ugy, mint egykor réges-régen,
Segítél a zsidó népen,
Hőseinket segítetted,
Bátorságra hevitetted,
Oh, mi védőnk, pajzsunk,
Ugy segíts most rajtunk;

Ugy, mint egykor szentelt néped
Támadástól, bajtól védted,
Áldást szórtál hőseinkre,
Üdvösséget őseinkre,
Oh, mi védőnk, pajzsunk.
Ugy segíts most rajtunk!

Ugy, mint egykor régen tettetted,
Seregünket pajzsoddal fedted,
Angyal-sereg volt az öre
S bátorsággal ment előre:
Oh, mi védőnk, pajzsunk,
Ugy segíts most rajtunk!

S úgy, mint egykor, fogoly néped
Rablánczait összetépted,
Rabigéjűt összetörted,
Kínzóit meggyötörted,
Oh, mi védőnk, pajzsunk,
Ugy segíts most rajtunk!

S mint a tenger ketté vállott
S intésedre falként állott.
S száraz lábbal mentünk közte,
Oh, mi urunk újra jösz-te,
Oh, mi védőnk, pajzsunk,
Ujra segíts rajtunk!

Ugy, mint egykor, megigérted:
„Én kezemmel küzdök érted,
El sem megyek oldaladról,
Gondoskodom ottaladról,“:
Oh, mi védőnk, pajzsunk,
Ugy segíts most rajtunk!

S úgy, mint egykor, megmentetted,
Kik hűzadba sereglettek,
Hogy daluk és szavuk halljad
S lengtél a fűzfagalyat:
Oh, mi védőnk, pajzsunk,
Ugy segíts most rajtunk!

Mint száműzött törzseidet,
Hazájukba risszavitted,
Tüskés útról — zöld mezőre —
Oh, légy újra Sion öre,
Oh, mi urunk, pajzsunk,
Most is segíts rajtunk!

Mint őseink tették régen,
Most úgy tesszük épen,
Leborulunk — mi királyunk!
S így könyörgünk, így kiáltunk:
Oh, mi védőnk, pajzsunk,
Segíts, segíts rajtunk!

Roboz Andor.

Lombsátor Budapesten.

Pesten még volt, de Budapesten már alig akad. Már csak azokban a régi házakban, a melyekről a világváros felé való törekvés egy időre megfeledkezett. Az új háromemeletes palotában kevesebb a hely, nem fér el benne a lombsátor. Talán nem is a helyben van hiányosság, hanem abban a békességben, a mely annak az eget néző, lombfedelű sátornak az igazi építője. Az ünnepi békesség, a hagyomány poézise, az az örökletes csudálatos vágyakozás, a mely a szegény ember lelkét elviszi a dohos szobából, a füstös kunyhóból, a küzdelmes nyomorúságból a pálmás, cziprusos exotikába, hogy ott pihenőt álmodjon magának: ezek annak a lombsátornak az építői, a melybe bele kell tekintenie az égneks a melyben boldogságosnak kell lennie minden ünneplőnek. A háromemeletes berkaszárnyában ez a békesség és ez a poézis nem fér el, kiszorítja belőle őket a fekete gond, a sietség láza s a hétköznapok lármája. A háromemeletes háznak amortizálnia kell, minden téglája ezt az üzleti törekvést szolgálja; az is, a ki bírja, az is, a ki lakja, sietve siet a forint után. Ezen a siető uton pedig úgy rohan az ember, hogy elmarad mellőle a béke. A nagy lármában elvész annak az epekedésnek gyöngye hangja, a mely azt a lombos árnyékban való megpihenést keresi.

Nagyon is sietős az útja Budapestnek: világvárossá kell lennie. S mi valamennyien, a kik a gyermekei vagyunk, vele rohanunk. Hogy ülünk be tehát abba a lombsátorba, a mikor már a szobák hosszu sora is kevés nekünk, hogy föl-alá járjunk benne, a mikor izgatott járásra ösztökél bennünket a fekete gond? Az a lombsátor a kis embernek való, a kinek csak a mindennapi kenyér a gondja. Hol van már a kenyér a mi szükségleteink tengerében? És hol van az a békesség, a melylyel az apáink valamikor összekalapálták azt a sátort, és az az öröm, a melylyel azokra a boldogságos órákra gondoltak, a melyeket benne fognak tölteni? Hogy hol vannak? Hát ott vannak az irigykedésünkben, ott vannak abban az őszinteségben, a melyet csakis akkor szóltatunk meg, a mikor aggodalmasan körütekintve azt látjuk, hogy hála Istennek, magunkban vagyunk. Ha még valamikor olyan kicsinyek lehetnénk, hogy elférnénk a lombsátorban! Ha megint megpihenhetnénk egyszer ünnepi hangulatban és durván kötött, kalapált lombtető alatt pálmák és olajfák és sötét piniák boldogságos exotikájáról álmodhatnánk!

Jámor öreg urak, a kik ott ebédeltek a tyukolban s megbotránkoztok a fiatalok és ujak istentelenségén, hagyjátok abba a morfondirozást. Nem vagyunk mi rossz emberek, hanem csak olyan fáradt legények, a kik sohasem pihenhetnek. A háromemeletes házak világa megkapott bennünket s visz a tolongásba. Nem akarjuk magunkat elgázoltatni, ez a magyarázata mindennek. Kinőttünk a lombsátorból és mégis kisebbek vagyunk nálatok, akiknek a szívét sok ezer éves poézis dagasztja

Micsoda irigység fogja el a lelkünket, amikor mi, a háromemeletek rabszolgái, meglátjuk a földszintes lombsátort, amelybe be nem mehetünk! Mert hiába is mennénk beleje. Hiszen a sátor maga csakis fának, gerendának és lomboatnak alkotmánya: a hangulata, a poézise, a békéje, a nyugalma az, amit irigylünk, nem töletek, hanem csak magunknak. Ők azok, amik nektek megadtak, s amiket, hogy megszerezzünk, nem elég benyitni a lombfödélű házba.

Imitt, amott még össze-összetákolnak Budapesten is egy-egy szukot-t. Az Erzsébetváros régibb házaiban és odaát Ó-Budán is, ahol még egészen földszintes a világ. Hanem a Terézváros már kiesett a körből. Az amortizációs gazdaság talán már az utolsó lombsátor helyét is lefoglalta. Még a Szerecsen-utca, a régi ghetto, is csupa jelzalogos palota. Csupa nagy ház, amelybe nem fér el a kis sátor. Valamikor a hatalmas udvarokban egész kis szukot-faluk álltak. Szegény emberek saját hajlékai. Nyolcz napos ábrándok, őszi királyságok, amelyek rövidebbek voltak a tetőlomb hervadásánál. De nekünk ilyen fikcióink sincsenek. Elhervad a lomb, s nem is álmodtunk alatta.

Hogy leselkedtem a sátrak körül! Vajjon mi történik bennük! A mi udvarunk már akkor is bérpalota udvara volt, a házmester uralkodott benne, poézisnek hagyománynak, kegyeletnek hogy került volna benne helye? Csakis lakók voltunk, s még a tornácához se volt jussunk, nem hogy az udvarhoz. Eljártunk bámulni a ghettóba, a két szerecsenek és szomszédaik utcáiba. S hogy odahaza elmagyarázták nekünk a lombsátor dolgát, úgy néztünk a szukotra, mint a déli világ részére. Szürke őszi ég alatt is olyan volt nekünk mint a csudás Kelet szigete a mi kötelesség-tengerünkben. Talán abból a sátorból nézve, kék az ónos szürke égbolt és meleg az őszi nyirkos hidegség. Sohase kerülhettem a szigetre, csakis elképzeltem a poézisét. Csakis képzeltem, de tudom, hogy a valóságban azoknál a képeimnél is szebb. Mert az eget talán benne is szürkének látják és a hidegtől benne is fáznak, de a boldogságos békét úgy érzik azok, akik nyolcz napig háziurak a szellős sátorban, hogy talán nem is tudnak a boldogságukról. Nem is házi urak. hanem kis királyok a békesség birodalmában.

Garó Ődön.

Gróf Walsin.

Szervusz, öreg gazember! Te, aki ikertestvére vagy a XIX. század összes romlottságának, te, akiről — eljön a kor — mintázní fogják a szélhámosság szobrát, te, aki a legkedélyesebb vagy a himpellérek közt: üdvözöllek. Láthatod, elfogulatlan vagyok, bátor tagja vagyok a Dreyfuszindikátusnak, annak a sötét és titkos társaságnak, a melytől utálattal fordultál el addig, a míg szövetségeseidet pumpolhattad. Most, mert attól rettegsz, hogy leghivebb barátaid kötéllel vagy borotvával kínálják meg, sovárogsz az igazság után te is. Szövétneket gyujtasz, világítani akarsz. Ereklýéket őrzöl a francia vezérkar tisztességé-

ről s kínálad olcsó pénzért a magad becsületével együtt. Jó fiu vagy! Hasonlatos Sobri Jóskához, a kiról Bucszánszky Alajos nyomdatulajdonos ur népköltője éneket irt, hogy soha a szegényt nem bántotta. Te se bántod a szegényt. Csak a garast üldözöd. Legyen ez a garas a vezérkar titkos fiókjában vagy a redakciók pénztárában. Tenéked az mindegy. Aztán meg, akad-e jóra való tolvaj, a ki megütköznék a tetteiden? Ott kerested az aranyat, ahol legkönnyebben hozzá férhettél. Álkulcsot se csináltattál, betörő szerszámokra se kellett költekezned. Hamisitanod kellett csupán. És olyan talentumnak, a minő te vagy, munka-e ezer okmánynak a hamisítása? Hiszen, ha ez a bolond dolog nem törekszik olyan gyorsan a világosságra, hamisítottál volna még ennyit. A párisi kiállítás nagy pavillonja színültig telt volna a te hamisításaiddal. És micsoda kedélyességgel, micsoda kaczagással társaloghattatok volna még sokáig arról a szegény bolondról, a ki miattatok sorvad rút gyalázatban az ördög szigetén. A meddig a titkos alap birja, éltettétek volna azt a becsületes zsidót. Hisz az ő címén dorbézoltatok az ő vértanusága árán váltottátok meg a magatok dicsőségét.

Egy zsidó

*

Elmondok egy adomát. Nagyon rád illik. Tán ismered is, azt sejtem a tájékozottságodról. Valahol a vidéken elite-bált rendeztek. A rendező-bizottság szigoruan meghagyta a vendéglősnek, hogy a bálra katona-zenét szerződtessen. A vendéglős cigányokat fogadott.

— Miért tette? — förmedt rá a rendező-bizottság egyik tagja.

A vendéglős méltatlankodva válaszolt:

— Sok ezüstöm, sok porcellánom. Kire fogjam rá, ha valamim elvész?

Ti is elite-bált rendeztetek a vezérkar irodájában. Ki az ördögöt kompromittáljatok az eltűnt kincserért mást, mikor kéznél volt a zsidó.

Látod, öreg gazember! Nemcsak azt ösmerem el rólad, hogy a tolvajságban nincs párod, de azt is, hogy okos ember vagy.

Csak voltál. . . .

*

Szomorú sorsa a nagy férfiaknak a szédületes zuhanás. Négy hét előtt még te diktáltad a becsületet. Csak az volt a jellem, a ki véled kezét foghatott, csak az a hazafi, a ki a te uniformisodban tisztelte az önértetes és önzetlen hazafiságot. Brr! minő hitványság volt jó szót mondani Dreyfusz mellett. És te, ó kifordított suba, kínálad magad az igazságnak. Vissza akarod hamisítani, a mit hamisítottál. Ellenhazugságokkal harcolsz a hazugság ellen. De még nagyon drága vagy, sokat kérsz. Ötezer fontot. Várunk, míg olcsóbban adod. A budapesti zsidóbarusok birják türelemmel. Te nem várhatsz. Néked kell a garas. És én hallom a dobszót, hallom a kikiáltó szavát:

Walsin gróf, volt vezérkari tiszt: 1 firt 50 krajczár!

Aczél Endre.

Kóborlás Párisban.

Visz magával az áradat. Az embertömeg, mely hullámoz a boulevardokon, magával ragad. Szinte félt a mozgás; az utca egyik feléről a másikra átmenni pedig veszedelmes. Az újság-áruló szemben rohan veled és kiabál:

— Voilà »La Patrie«, »Le petit bleu«, »Le libre parole«!

Nem akarsz újságot vásárolni, de az újságáruló már oda nyomta a hónod alá a hírlapot és tartja a markát eléd:

— »Une sous, Monsieur!« Csak egy sous, uram!

És elhadarja, hogy mi van abban az újságban. Elmondja, hogy a »Libre-Parole« nagyszerű cikket közöl a zsidók ellen. Csak egy sous, uram! A Dreyfussiardok már megint mozgolódnak! Csak egy sous, uram! . . .

. . . A názáretbéli asszonyról nevezett utca sarkán állok. Rue Notre Dame de Nazareth. Annak a második-harmadik háza zsidó templom. Zászló lóg rajta; ez még a juliusi köztársasági napot ünnepli. A templom homlokzatára ki van írva: »Liberté, Egalité, Fraternité«, »Szabadság, Egyenlőség, Testvériség«. És az újságáruló megismeri bennem az idegent, a ki ott állok a szabadság, egyenlőség és testvériség jelmondatát viselő zsidó templom előtt — és egy kis újságlapot kínál erősen:

— Voilà »L'Antijuif«! Tessék a »Zsidóellenesség«. Csak egy sous uram! »L'Antijuif«! A melyik meg meri mondani az igazságot. Ezt nem tudják a zsidók megvásárolni. Ezt nem zsidó pénzen csinálják! L'Antijuif! A názáreti asszonyról nevezett szent utcában, vegye meg uram ezt a hírlapot, mely nem szegődött a zsidók zsoldjába. Csak egy sous uram! . . .

A názáreti asszonyról nevezett utcában, a zsidó-templom előtt, a melyikre ki volt írva »Szabadság, Egyenlőség, Testvériség«, megvettem az Antijuifet, a Zsidóellenességet . . .

A templom ormáról vígan lengett a zászló, mely hirdette, hogy a zsidók együtt éreznek a nem zsidó francziákkal, midőn a köztársaság nemzeti ünnepet ül, a templom homlokzatára rásütött a nap és megvilágította azt a három szót, a mely azt beszéli, hogy Francziország a szabadság, egyenlőség és testvériség otthona — én pedig zsebembe nyomtam az Antijuifet, a Zsidóellenességet és beléptem a templom előcsarnokába.

Ez a templom Párisnak legrégebbi zsidó temploma. A földszinten ezer ülőhely van férfiak számára, a nők két karzaton foglalnak helyet. Orgonája — úgy mondták — valóságos remekmű, és mikor pénteken este megszólal, csodájára járnak a zeneértők. Az istentiszteletnél egyébiránt a zene nagy szerepet játszik. A nagy ünnepeken vonós zenekar kíséri a férfi és női kart. A tóra-szekrényhez lépcsők vezetnek; legalább 25 tóra van a szentélyben. Hétköznap a rendes reggeli és esti istentiszteletet mindig nagy számú hívők jelenlétében tartják meg és igen gyakran testületileg megjelennek azon az iskolás gyermekek. A szombati istentiszteletek legtöbbször szónoklattal vannak egybekötve.

— A mi templomunk — így jegyzé meg a sekrestyés — kissé erősebben tart a hithez, mint a »nagy templom«.

A »nagy templom« — hogy úgy mondjam — a párisi dohány-utcai imaház, a Rue de la Victoire 44. szám alatt van. Szűk, félreeső utca, meglehetősen piszkos (a mint hogy Páris utcái épen nem szükölködnek a piszokban), a melyben a templom a többi magas házak közül alig tűnik ki, annyira bele van építve a többi

házak közé. Mikor ott jártam, épen valami javítást végeztek rajta. A kőmives-legény a vakolatot kanállal rácsapta a vakolatot a falra és igen bizonyította, hogy nem szabad bemenni a templomba, mert a »Monsieur le concierge« (ez ugyan házmestert jelent, de valószínűleg a »sameszt« gondolta) így mondta.

Kiderült azonban, hogy a monsieur le concierge, igen derék ember, a ki nagyon szívesen fogadta bennem a »journalist hongrois«-t, a magyar újságíró és előzőeken nyen szolgált mindenben utbaigazítással. Elzászi születésű lévén, a társalgás németül folyt köztünk.

A templom óriási nagy. Több, mint kétezer ülőhely van a földszinten. Két karzatán ugyanannyi nő fér el, a kik — mint vezetőm mondta — még hétköznap is szorgalmas látogatói a templomnak. Különösen ha a szülői halálnak gyászforduló napja van, szoktak a nők templomba jönni. Istentiszteletet napjában háromszor tartanak, de a délelőtti imádság többnyire a »Zsoltár-egyesület« kis imaházában, a mely a templom udvarán van, folyik le.

A templomban 2 orgona van, de a nagyobbikon csak esketések és kiváló ünnepek alkalmával játszanak. Az esketésekre különben, úgy látszik, igen nagy gondot fordítottak a templom gondozói. A férfi és női vendégseregnek, nyoszolyóknak, vőfélyeknek külön várótermük van, természetes, hogy a menyaszonyoknak is, a hol nem hiányzik a nagy tükör mellett a hajszűrő-vas és a melengető gázégő sem. A kórusnak meglehetősen nagy próbaszobájában ottlétemkor épen próbája volt. A nagy ünnepekre tanulta be az énekrészleteket a vegyes (férfi és női) kar, a Haszkara imához franczia szöveggel; körülbelül az volt az értelme, a mit nálunk szoktak énekelni: Ha az Isten kedvesinket kiszólitja. . .

A templom udvarán szukkah áll. Abban tartja meg Zadok Kahan, Francziország grand-rabbinja a sátoros ünnepeket. A párisi zsidó a kinek nincs módjában sátort építeni, legalább jelképileg akarja megülni az ünnepet annyiban, hogy a grand-rabbin sátorába belép és ott egy benediktiót mond.

Nem messze ettől a templomtól van a spanyol ritust követő zsidók temploma. Mint Párisban nevezik: portugál imaház. A Rue Buffault 28 számú háza, szép oszlopos csarnokkal, rácsos kerítéssel.

Az imaház gondnoka kényelmesen üldögélt karoszekében és leányát küldte velem, hogy utbaigazítással szolgáljon. Az igazi spanyol tipust eláruló, mélységes pillantású kis leány, párisi hőbeszédűséggel beszélt el, hogy a »portugál-zsidók« meglehetősen nagy számmal élnek Párisban, a kik igen szorgalmasan eljárnak az imaházba. Különösen péntek este és szombaton délelőtt szoktak megjelenni, a mikor nők is résztvesznek az istentiszteleten.

— Az »askanáz« nők is el szoktak járni a templomba? — kérde tőlem a kis spanyol zsidó leány. — Mert ugy-e, ön is »askanáz« zsidó?

— Nem, kisasszony, én »juif-hongrois« magyar-zsidó vagyok, bár csakugyan az »askanáz« és nem a spanyol-zsidó ritust ismerem. A magyar-zsidó nők pedig igenis el szoktak járni templomba, részben mert tényleg vallásos egy részük, részben mert új kalapja és selyem blúza van a másik részének, ép úgy, mint önöknél a portugál-zsidó nők, a kik, nemde, mind olyan szeretetreméltók, mint kegyed és olyan bájosak?

A kis leány elkaczagta magát.

— Ej, ej, monsieur, ön nemde nem azért jött Párisba, hogy nekem bókokat mondjon a felállított »chuppa« előtt? Valóban, én nem azért jöttem Párisba, hogy a portugál-zsidó templomban a felállított »chuppa« előtt

(valami esküvő volt megelőzőleg) bókákat mondjak a templomgazda leányának, — holottan a pap is a szomszédban lakik. Ebből veszedelmes miskulánczia keletkezhetik...

— Inkább nézze meg, — csacsogott tovább vezetőm, — ezt a két márvány táblát, a mely a frigyszekrény jobb- és baloldalán be van falazva a templom falába. Ugy e, önöknek nincs ilyen?

Hát bizony nekünk ilyen nincs. Az egyik márvány-táblán ugyanis aranybetűkkel be vannak vésvé »Izrael nagy emberei«-nek a nevei. Persze mind francziák és mind spanyol zsidók. A gondolat nem rossz, kár, hogy a párisi spanyol zsidók azt hiszik, hogy Izrael nagy emberei csak francziák és spanyol-hitű zsidók lehetnek. A tábla még nincs tele. Ugy látszik, még számitanak egy pár nagy emberre. A másik táblán a templom alapítói vannak felsorolva.

Maga a templom kisebbszerű, egy emeletes. Orgonája ennek is van és spanyol-zsidó módon két almémorja. Egyik a frigyszekrény előtt, a másik az imaház közepén.

E három templomon kívül még egy negyedik temploma is van Párisnak, mely a nagyobbyszerű imaházak közé tartozik, a Rue des Tournelles 21/b. szám alatt. Mint azonban értesültem, legalább 50 kisebb templom szolgál Párisban a naponkinti istentiszteletre. A nagy ünnepeken ép úgy, mint nálunk, üres raktárokat, boltokat bérelnék ki imaházul.

A spanyol-zsidó templomon kívül még egy helyen láttam bevésve »Izrael nagy férfai«-ból egy párnak nevét. A Pantheonban, a mely jeles férfiak emlékére épült, nem egy név olvasható a márványtáblákon, melynek viselője kétségtelenül zsidó volt és aki mort pour la défense des lois et de la liberté«, meghalt a törvény és szabadság védelmezésében, miként pl. meghalt Wilhelm Izsák 44 éves korában 1830 július 30-án.

Van Párisnak még egy zsidó specziálitása a »Musée de Cluny« nevű szobája. Ez a szoba kizárólag a zsidó vallásos kultusz régiségeit és emlékeit foglalja magában. Az emlékeket Strauss J. gyűjtötte és ki voltak állítva az 1878. évi kiállításon a Trocadero-n, mikor aztán Rothschild báró felesége megvette őket és a Boulevard Szt.-Michel és Szt.-Germain sarkán fekvő Musée de Clunynak ajánlkozta. Ezt egy emléktábla mondja el, melyre a következő szavak vannak bevésve: Monumente du culte hébraïque, reunis par J. Strauss compositeur. Don de Madame La baronne Nathaniel Rothschild 1890. — (Zsidó vallásos emlékek. Gyűjtötte Strauss J. zeneszerző. Rothschild Nathaniel báróné ajándéka, 1890-ben.)

A szoba egészen zsidó motívumokban van tartva. Az ablakokon üveg festmények bibliai jelenetekkel. Ábrahám föl akarja áldozni Izsákot. Mózes bemutatja a tizparancsolatot stb. A falakon köröskörül zsidó nyelven írott remekművü házasságlevelek. Az egyik 1756-ban kelt Velenczében, a másik 1776-ban Anconában. Van ott továbbá nagy számu megillah is a falra függesztve. Valamennyi az íróművészet remeke, az inicziálék Eszter történetéből vett képekkel ékitvék és helylyel-közzel a szöveg között egy-egy nagyobb festmény. Van ott egy igazi zsidó szépirónak türelemére valló megillah is berámázva, üveg alatt. Az egész elbeszélés egy darab pergamenten. Széle hossza egy decziméter.

Gyönyörű női kézimunkákkal ékesített tefilin és talisztartók, paróchoszok, a »brisz« alkalmával használt takarók, taliszok aranyhímzéssel ékitve és tórakendők sorakoznak a falakon egymás mellé. Különösen egy óriási gobelin tűnik a szemlélő szemébe. Eszter és Ahasverus történetét ábrázolja.

A szoba legkimagaslóbb tárgya egy frigyszekrény, mely valamikor a modenai zsinagógában állott. Olasz renaissance stílusban épült és bár elkészítésének éve 1505, igen jó állapotban van. A frigyszekrény tetején aranyozott betűkkel קודש ל' (Szent az Örökkévalónak) áll. Faragványok között a tórához vezető kettős ajtó alatt a következő mondat tűnik szemünkbe: Torasz Hassém femimo mesivasz nofes (Az Örökkévaló törvénye igaz, lelket üdítő végül az elkészítés évszámát rejti az a felirat mely a frigyszekrény alján van kifaragva; és mely mágyarul így hangzik: Dicsérje lelkem az urat és egész valóm az Ő szent nevét.

Az »orón hakódes« előtt egy fölolvadó asztal, almémor is áll, mely szintén régibb munka és szintén olasz származású.

Aszoba közepén üvegszekrényekben néhány zsidó pénz van a zsidó királyság idejéből, azonkívül tóramutató kezek, imádságos könyvek, circumcisiónál használt kések, továbbá beszomimtartók, amikre az van írva »Boit a parfün« »illatszeres edény«, ünnepi gyertyatartók és többféle hasonló tárgyak töltik be e szekrényeket. A másik falán négy sófar-takaró kendő van berámázva. Különösen az egyikén valóságos remekművü himzésekkel vannak mindenféle bibliai mondások bevarrva. Legfelül מצית דיון בשופר (A sófarfuvás ma kötelességünk) mondat áll, alatta pedig egy hosszabb héber szöveg beszél arról, hogy a sófarfuvás miképen tartozik Izrael törvényei közé. A takaró közepére egy sófar van himezve, melynek gyönyörű himzésű héber fölirata van, melyet azonban már nem tudtam elolvasni. (Kár hogy nem volt velem, szerkesztő gazdám.)

A többiek is hasonlóak ehhez, de ez az egy különösen szép, a mely minden látogatónak feltűnik. Csak az a kár, hogy a látogatók nem igen jönnek be ebbe a szobába. A nemzsidókat nem érdekli és talán a zsidókat se igen. Jó egy órai ott időzésem alatt csak 2—3 egyén akadt, aki a tárgyakat meg is nézte, és nem csak át-sietett a termen.

De nekem eszembe jutott a párisi Musée de Cluny zsidó termében, vajjon Magyarország zsidói nem tudnák-e így egybegyűjteni a zsidó kultusznak magyar emlékeit... ?

Hazai Hugó.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése szeptember végén lejárt, szintugy azokat, kiknek előfizetése már elébb járt le, tisztelettel kérjük, méltóztatassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Ujjonnan belépő előfizetőknek megküldjük lord Beaconsfieldnek (D'Israeli)

A MESSIÁS,

Breier Eduárd

Az ó-budai bachur

czimű, lapunkban megjelent regényeket és Philippsonnak lapunkban most folyó,

„Eszterka”

czimű szomorujátékának eddig megjelent folytatásait.

Az „Egyenlőség”

szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Józseftér 10.